

FIN

FINANSDEPARTEMENTET

Høringsnotat

Endringer i sentralbankloven og opphevelse av valutaloven og penge- og kredittreguleringsloven

18. januar 2003

Innhold

1	OVERSIKT OVER FORSLAGENE	3
2	OPPNEVNING TIL HOVEDSTYRET – OFFENTLIGHET FOR HOVEDSTYRETS PROTOKOLLER	3
2.1	<i>Prinsipper og praksis for oppnevning til Norges Banks hovedstyre</i>	3
2.2	<i>Offentlighet for hovedstyrets protokoller – offentlig begrunnelse av rentebeslutninger</i> ..	4
3	REGLER FOR HVEM SOM KAN VÆRE MEDLEMMER ELLER VARAREPRESENTANTER TIL HOVEDSTYRET ELLER REPRESENTANTSKAPET	5
4	MODERNISERING AV REGLENE OM NORGES BANKS AVDELINGER	8
5	REPRESENTANTSKAPETS OPPGAVER	10
5.1	<i>Presisere tilsynsoppgavene til å omfatte bankens drift</i>	10
5.2	<i>Delegasjon</i>	12
6	ADGANGEN FOR NORGES BANK TIL Å YTE KREDITT	14
6.1	<i>Kreditt til staten</i>	14
6.2	<i>Kreditt til andre enn banker (sentralbankloven § 22)</i>	16
7	FORSKRIFTER OM PlassERING AV VALUTARESERVENE	18
8	OPPRYDDING I PENGE-, KREDITT- OG VALUTALOVGIVNINGEN	19
8.1	<i>Innledning</i>	19
8.2	<i>Høringsnotatet fra 1996</i>	20
8.3	<i>Forretningsmessig omsetning av valuta - frittstående vekslingskontorer</i>	22
8.4	<i>Betalingsformidling med utlandet</i>	25
8.5	<i>Opplysningsplikt og taushetsplikt – statistikk- og kontrollformål</i>	27
8.6	<i>Valutaposisjonsregulering</i>	29
9	LOVUTKAST	30

1 Oversikt over forslagene

Departementet ber i høringsnotatet her om merknader til forslag til endringer i sentralbankloven. Departementet har gått gjennom de gjeldende bestemmelsene i sentralbankloven med sikte på å identifisere behov for modernisering av loven. Forslagene som er presentert i kapitlene 2 – 7 bygger på denne gjennomgangen. Disse forslagene følger opp stortingsbehandlingen av forslag fra stortingsrepresentant Siv Jensen i Dokument nr. 8:52 (2001-2002), jf. Innst. S. nr. 117 (2001-2002) og finansministeren i brev 25. februar 2002 til finanskomiteen der han uttalte at han ville vurdere enkeltheter i det aktuelle regelverket nærmere og tok sikte på å komme tilbake til Stortinget med en slik vurdering i løpet av 2002. Denne tidsplanen har blitt forskjøvet, jf. nærmere omtale i St.meld. nr. 8 (2002-2003) Kredittmeldinga 2001 pkt. 5.1.5. I samsvar med den nevnte stortingsbehandlingen er det ikke her lagt opp til noen bred prinsipiell gjennomgang av sentralbankens stilling. Høringsnotatet tar opp praksis ved oppnevning til hovedstyret og offentlighet for hovedstyrets protokoller (kapittel 2), reglene for hvem som kan være medlemmer eller vararepresentanter til hovedstyret (kapittel 3), reglene om Norges Banks avdelinger (kapittel 4), representantskapets oppgaver (kapittel 5), adgangen for Norges Bank til å yte kreditt (kapittel 6) og adgangen til å gi forskrifter om plassering av valutareservene (kapittel 7).

Departementet tar i høringsnotatet her videre opp igjen forslag i et høringsnotat departementet sendte på høring i 1996 "Om opprydding i bestemmelser i penge-, kreditt og valutaloggivningen". Det foreslås å oppheve valutaloven og penge- og kredittreguleringsloven og videreføre enkelte bestemmelser i sentralbankloven. Departementet har foretatt en fornyet vurdering i forhold til høringsnotatet fra 1996 av reguleringen av forretningsmessig omsetning av valuta (vekslingskontorer), betalingsformidling med utlandet, opplysningsplikt til og taushetsplikt for Norges Bank og valutaposisjonsreguleringen. Disse forslagene er omtalt i kapittel 8.

2 Oppnevning til hovedstyret – offentlighet for hovedstyrets protokoller

2.1 Prinsipper og praksis for oppnevning til Norges Banks hovedstyre

Etter sentralbankloven § 6 første ledd består hovedstyret av syv medlemmer som oppnevnes av Kongen. Etter § 6 annet ledd skal sentralbanksjefen og visesentralbanksjefen være leder og nestleder i hovedstyret. Disse ansettes i heldagsstilling for seks år. Gjenoppnevning i samme stilling kan skje for én periode av ytterligere seks år. De øvrige fem medlemmer oppnevnes for fire år. Hvert annet år uttrer vekselvis to og tre medlemmer. Gjenoppnevning av disse medlemmer kan skje for en samlet periode av tolv år. Etter § 9 første ledd oppnevner Kongen hvert annet år vekselvis to og tre personlige vararepresentanter til hovedstyret for de medlemmer som er oppnevnt for fire år. Det er også bestemmelser i § 6 om ansatterepresentanter i hovedstyret.

Her omtales prinsipper og praksis for oppnevning av de fem ordinære medlemmene av hovedstyret og deres personlige vararepresentanter. I henhold til lang sedvane

oppnevnes disse medlemmene etter forslag fra stortingsgruppene til de politiske partier etter styrkeforholdet på Stortinget. Finanskomiteen sikter til dette når flertallet på s. 36 i Innst.O.nr. 50 (1984-85) om lov om Norges Bank uttaler:

“Flertallet er enig med departementet i at Kongen oppnevner hovedstyrets medlemmer og regner med at det i denne sammenheng tas hensyn til den sedvane som har utviklet seg med hensyn til oppnevningen, sammensetning og et bredt spekter av samfunnsinnsikt.”

En endring av praksis på dette området krever ingen lovendring, men departementet vil likevel vurdere å komme tilbake til spørsmålet i en proposisjon som vil legges frem for Stortinget.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om den gjeldende oppnevningsspraksis bør videreføres eller om det er behov for endringer, og i så fall hva disse endringene nærmere bør gå ut på.

2.2 Offentlighet for hovedstyrets protokoller – offentlig begrunnelse av rentebeslutninger

I forlengelsen av diskusjonen knyttet til hovedstyrets sammensetning, kan det etter departementets syn vurderes å foreta endringer i gjeldende praksis knyttet til offentliggjøring av hovedstyrets protokoller. Etter gjeldende rett har bankens ansatte og tillitsvalgte taushetsplikt om bankens ”forretningsmessige forhold”, jf. sentralbankloven § 12. Rentebeslutninger og diskusjoner som leder frem til slike regnes som forretningsmessige forhold. Hovedstyret selv (eller den som hovedstyret har gitt fullmakt) kan imidlertid dispensere fra taushetsplikten, jf. § 12 fjerde ledd.

Muligheten for innsyn, åpenhet og transparens er en viktig side og forutsetning for utøvelsen av sentralbankens oppgaver og tillit til virksomheten. Etter sentralbankloven § 3 skal bankene informere offentligheten om penge-, kreditt- og valutaforholdene. Ifølge forskriften om pengepolitikken skal banken jevnlig offentliggjøre de vurderingene som ligger til grunn for den operative gjennomføringen av pengepolitikken. Norges Banks årsberetning, årsregnskap og representantskapets uttalelse om hovedstyrets protokoller skal etter sentralbankloven § 28 sendes departementet for å forelegges Kongen og meddeles Stortinget. Budsjett for kommende driftsår skal etter § 27 meddeles departementet. Offentlighetsloven gjelder for Norges Bank som for andre forvaltningsorganer.

Det er gjennom den pengepolitiske forskriften av 29. mars 2001 lagt vekt på et klart definert og kontrollerbart mandat for pengepolitikken. Dessuten har banken lagt opp til vesentlig større åpenhet om grunnlaget for og rapportering om de pengepolitiske beslutningene. Det blir lagt fram tre inflasjonsrapporter i løpet av året som analyserer utsiktene for norsk økonomi og utviklingen i pris og kostnadsveksten på to års sikt. Renten vurderes normalt hver sjette uke på egne rentemøter. Rentebeslutninger offentliggjøres umiddelbart etter rentemøtene og på et tidspunkt som er kjent på forhånd. Dette gjelder også om renten ikke blir endret. Det holdes en pressekonferanse der banken gjør nærmere rede for rentebeslutningen. Pressekonferansen kan følges direkte på internett. Fra høsten 2002 har banken også besluttet å offentliggjøre strateginotatene for pengepolitikken som utarbeides hver

fjerde måned og behandles i tilslutning til inflasjonsrapportene. Strateginotatene vil bli gjort kjent ved strategiperiodens utløp fire måneder og behandles i tilslutning til inflasjonsrapportene. Strateginotatene vil bli gjort kjent ved strategiperiodens utløp fire måneder etter hovedstyrets behandling. Vurderingene som ligger til grunn for den operative gjennomføringen av pengepolitikken omtales fylldig i årsberetningen.

Norges Banks rapport Finansiell stabilitet utgis to ganger pr år og det utgis årlig rapporter om utviklingen i bruk av betalingsmidler og betalingsinstrumenter. Banken publiserer kvartalsvise rapporter om forvaltningen av Statens petroleumsfond og forvaltningen omtales grundig i en egen årsrapport.

Etter departementets syn kan det være grunn til å vurdere om det i noe større grad bør være offentlighet rundt hovedstyrets rentebeslutninger. Åpenhet rundt hovedstyremøtene ville blant annet bidra til en ansvarliggjøring av beslutningene. Full åpenhet omkring alle sider av virkemiddelvurderingene og beslutningsprosessen ville på den annen side kunne virke hemmende på drøftingene i de pengepolitiske beslutningsorganene.

Departementet ser behov for å balansere ulike sider ved økt grad av offentlighet. En viser til at Norges Banks hovedstyre har besluttet å gi innsyn i de dokumentene som ligger til grunn for drøftingen av pengepolitikken (strateginotatene). Det er likevel etter departementets syn grunn til å vurdere om det i loven bør åpnes for at Kongen skal kunne beslutte større grad av offentlighet rundt hovedstyrets rentebeslutning. Departementet ber om høringsinstansenes syn på dette.

Det vises til vedlagte forslag til endring i sentralbankloven § 12 fjerde ledd.

3 Regler for hvem som kan være medlemmer eller vararepresentanter til hovedstyret eller representantskapet

Etter departementets syn er det grunn til å se nærmere på reglene i loven om hvem som kan fungere som medlemmer av hovedstyret (habilitetsreglene) i sentralbankloven. Vurderingen av eventuelle endringer i disse habilitetsreglene henger nært sammen med spørsmålet om å endre den praksis som har utviklet seg i tilknytning til oppnevning av medlemmer og vararepresentanter til hovedstyret, jf. omtalen av dette i pkt. 2.1 ovenfor. Etter sentralbankloven § 6 femte og sjette ledd kan ikke regjeringsmedlemmer, statssekretærer, andre politiske medarbeidere i departementene samt stortingsrepresentanter fungere som medlemmer eller vararepresentanter til hovedstyret. Kongen kan gi forskrifter om medlemmenes forhold til andre kredittinstitusjoner og bedrifter.

Regler om forholdet til andre kredittinstitusjoner og bedrifter er gitt ved forskrift 7. august 2000 nr. 809. I forskriften er det satt strengere begrensninger for sentralbanksjefen og visesentralbanksjefen som er fast ansatte i hovedstilling, enn for de eksterne hovedstyremedlemmene. Hovedregelen for sentralbanksjefen og visesentralbanksjefen er at de ikke kan drive næringsvirksomhet, og de kan heller ikke være lønnet av eller ha lønnede oppdrag for eller verv i styre- eller tilsynsorganer i finansinstitusjoner mv eller private bedrifter. Videre kan de ikke som aksjonærer mv eller gjennom omfattende løpende kundeforhold ha en fremtredende interesse i slike

bedrifter. For de øvrige hovedstyremedlemmer er de særlige habilitetsreglene begrenset til forholdet til finansinstitusjoner, verdipapirforetak, forvaltningsselskap for verdipapirfond eller foretak som har en fremtredende interesse i slike selskaper. Forskriften inneholder videre særlige regler om egenhandel, innsidehandel og opplysningsplikt. Departementet kan, når det finnes ubetenkelig, gjøre unntak fra reglene. De alminnelige habilitetsreglene i forvaltningsloven gjelder for hovedstyrets saksbehandling, jf. forskriften § 10.

Den tidligere sentralbankloven inneholdt uttrykkelig forbud mot at formannen og nestformannen i direksjonen hadde annen lønnet stilling, og de kunne heller ikke drive "nogen handels-, fabrikk- eller bankvirksomhet". For de øvrige direksjonsmedlemmene var det forbudt å være "medlem av eller suppleant for direksjon eller uten representantskapets tillatelse inneha annen stilling i annen bank". Lovutvalget for utredning av den nye sentralbankloven ønsket imidlertid ikke absolutte regler direkte i loven, og uttalte (NOU 1983:39 s 343):

"Etter utvalgets oppfatning er gjeldende regler ... dels for vidtgående og dels for snevre. For det første bør visse typer verv og virksomheter ikke tillates av hensyn til de interessekonflikter som kan tenkes å oppstå. Dernest bør loven neppe inneholde absolutte forbud mot visse former for virksomhet. Slike forbud vil kunne bli enten for snevre eller for vidtgående. Utvalget har derfor foreslått at Kongen skal kunne gi forskrifter om styremedlemmenes forhold til andre kredittinstitusjoner og bedrifter, jfr. lovutkastets § 6 sjette ledd. Slike forskrifter vil f.eks. kunne regulere adgangen til å ha lønnet oppdrag eller verv i private kredittinstitusjoner. Hvilke regler som bør fastsettes, finner utvalget ikke grunn til å gå inn på. Det vil avhenge av omstendighetene."

Det fremkom ikke innvendinger mot dette under den videre lovbehandling, jf Ot.prp. nr. 25 (1984-85) s. 76 og Innst. O nr. 50 (1984-85) s. 36.

Sentralbanklovene i Danmark, Island og Sverige regulerer inhabilitetsspørsmålene direkte i loven. Etter den danske loven skal representantskapets, bestyrelsens og direksjonens medlemmer ha dansk indfødsrett og fast bopel i Danmark, være myndige, ha rådighet over sitt bo og ha den for "stillingene (hvervene) fornødne agtelse og tillid" (§ 3). Direksjonens tre medlemmer må ikke sitte i ledelsen av ervervsorganisasjoner eller ervervselskaper, og heller ikke drive eller være deltaker i driften av privat ervervsvirksomhet (§ 6).

Den nye islandske loven fra april 2001 bestemmer at de tre styremedlemmene (Board of Governors) ikke kan være styremedlemmer i institusjoner eller bedrifter utenom banken eller ellers engasjere seg i forretningsvirksomhet med mindre annet er bestemt i lov eller banken har interesser i bedriften (artikkel 25).

Etter 3 kap. 1 § i den svenske riksbankslagen kan medlemmene av direksjonen ikke være riksdagsmedlem, statsråd, ansatt i Regjeringskansliet, ansatt sentralt av et politisk parti, medlem eller suppleant i bank eller annet foretak som er under tilsyn av Finansinspeksjonen. De kan heller ikke ha annen stilling eller oppdrag som gjør dem uskikket ("olämpliga") til å være medlem av direksjonen.

Departementet antar at det ikke er tilstrekkelige grunner til å endre sentralbanklovens mer fleksible ordning med at forholdet til kredittinstitusjoner og bedrifter reguleres

ved forskrift. Den norske forskriften omhandler også mer sammensatte forhold ved at den gjelder både fast ansatte og eksterne medlemmer av hovedstyret. De lovbestemte kravene til direksjonsmedlemmene i den danske, islandske og svenske sentralbanken gjelder alle fast ansatte i banken.

Departementet ber også om høringsinstansenes vurdering av om det er behov for å vurdere nærmere kretsen av "politisk inhabile" i loven. Hensynene bak regelen om at regjeringsmedlemmer, statssekretærer og andre politiske medarbeidere i departementene ikke kan være hovedstyremedlemmer, er bl.a. at man bør unngå dobbeltroller hvor man vil få samme saker til behandling både som hovedstyremedlem og i regjering og departement. Dette gjelder både i forhold til bankens utøvende og rådgivende oppgaver. Lignende hensyn vil i prinsippet kunne gjøre seg gjeldende i forhold til stortingsrepresentanter. Dessuten vil det kunne reises spørsmål ved at stortingsrepresentanter er med i ledelsen av et forvaltningsorgan som er underlagt regjeringens instruksjonsmyndighet.

Det bes derfor om høringsinstansenes syn på om det er behov for å utvide kretsen av inhabile hovedstyremedlemmer noe i forhold til gjeldende regler.

For det første kan det vurderes om ansatte i departementene bør kunne være medlemmer i hovedstyret, siden det vil kunne reises spørsmål ved hovedstyrets uavhengighet i forhold til sentralforvaltningen. Et generelt forbud mot at ansatte i departementene skal kunne være medlemmer i hovedstyret vil trolig favne for vidt, særlig dersom også nærstående av disse omfattes. Det bør vurderes å utvide det gjeldende forbudet (som gjelder politiske medarbeidere) til også å omfatte embetsmenn og andre ansatte i departementene som har en særlig tilknytning til penge- og kredittspørsmål.

For det andre kan det vurderes om ansatte på Stortinget skal kunne være medlemmer. Gjeldende forbud retter seg direkte mot stortingsrepresentantene. Det kan imidlertid vurderes om også politiske medarbeidere og komitésekretærer bør omfattes av forbudet. Stortingets rolle i forhold til regjeringen og Norges Bank kan etter omstendighetene tilsi at heller ikke disse bør kunne være medlem av hovedstyret, jf. også ovenfor om dette.

Tilsvarende kan det være grunn til å vurdere om sentrale tillitsvalgte eller sentralt ansatte i politiske partier bør kunne være medlem av hovedstyret. Disse er ikke som sådan del av de konstitusjonelle styreorganer. Vurderingen for disse må knytte seg til om det er behov for lovregler om noe mer generelt å avskjære personer med sentral partipolitisk tilknytning fra å være hovedstyremedlemmer.

Etter departementets vurdering er det naturlig å vurdere i hvilken grad det er behov for regler om at nærstående av ovennevnte personer skal kunne sitte i hovedstyret. Med nærstående menes i denne forbindelse slektninger i rett opp- eller nedstigende linje (foreldre, barn og barnebarn), ektefeller/registrerte partnere og personer som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold, og barn av disse (søsken og barn av ektefelle/samboer).

Det vises til vedlagte forslag til endringer i sentralbankloven § 6 femte ledd.

Dersom det gjøres endringer i habilitetsreglene for medlemmer og vararepresentanter til hovedstyret i § 6 femte ledd, må det også vurderes å endre de tilsvarende reglene for medlemmer og vararepresentanter til representantskapet i § 7 tredje ledd.

Departementet ber etter dette om høringsinstansenes syn på om kretsen av personer som ikke kan fungere som medlem eller vararepresentant til hovedstyret eller representantskapet bør utvides til å omfatte medarbeidere i departementene som er embetsmenn eller som har arbeidsoppgaver med særlig tilknytning til penge- og kredittpolitikken, andre politiske medarbeidere på Stortinget enn Stortingsrepresentanter, komitésekretærer på Stortinget og til nærstående av personer som ikke kan fungere som hovedstyremedlemmer. Som nærstående regnes etter forslaget slektninger i rett opp- og nedstigende linje, ektefeller, registrerte partnere, personer som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold og barn av disse. Departementet ber også om høringsinstansenes syn på om kretsen av personer som skal være utelukket fra å fungere som medlem eller vararepresentant til hovedstyret eller representantskapet ev. bør avgrenses på en annen måte.

Det vises til utkast til endring av sentralbankloven § 6 femte ledd og § 7 tredje ledd.

4 Modernisering av reglene om Norges Banks avdelinger

Sentralbankloven § 8 inneholder en egen bestemmelse om bankens hovedkontor og avdelinger:

”§ 8. Bankens avdelinger

Banken har sitt hovedkontor i Oslo. Representantskapet kan etter forslag fra hovedstyret opprette eller nedlegge avdelinger i Norge eller i utlandet. Avdelingene handler på vegne av hovedstyret.

Dersom en avdelings saksområde tilsier det, kan hovedstyret bestemme at avdelingen skal ha et styre på fire medlemmer.

Avdelingens daglige leder skal være leder i styret. De øvrige medlemmene oppnevnes av representantskapet for en periode av inntil fire år. Gjenoppnevningen av disse medlemmene kan skje for en samlet periode av tolv år.

Av og blant de ansatte velges et medlem som supplerer avdelingsstyret ved behandlingen av administrative saker, jfr. § 6 tredje ledd.

Hovedstyret gir nærmere regler om avdelingens organisasjon og virksomhet, avdelingsstyrets forretningsorden og godtgjørelse til styrets medlemmer.”

Kompetansen til å opprette og nedlegge avdelinger og til å oppnevne medlemmer til avdelingens styre angis også i sentralbankloven § 5 tredje ledd. Videre har § 9 om vararepresentanter og § 10 om fullmakter og utvalg også henvisninger til bankens avdelinger og/eller avdelingsstyrer.

Med ”avdelinger i Norge eller i utlandet” menes i sentralbankloven bankens distriktsavdelinger og utenlandskontorer, jf bl.a. Ot.prp. nr. 25 (1984-85) ss. 81 og 83. Ved vedtagelsen av sentralbankloven i 1985 hadde banken 20 slike avdelinger utenom hovedsetet samt et utenlandskontor i New York.

Enkelte av distriktsavdelingene ble besluttet nedlagt i 1988 og i 2000. Ved etableringen av Norsk Kontantservice AS (NOKAS) som eget selskap for kontanthåndteringen fra 1. juli 2001, ble de gjenværende distriktsavdelingene nedlagt som avdelinger i Norges Bank. Ved siden av hovedkontoret i Oslo har Norges Bank nå bare et utenlandskontor i New York og et utenlandskontor i London som omfattes av bestemmelsen i sentralbankloven § 8. Banken har ellers ansatte som arbeider for Budsjett- og regnskapsavdelingen i Kristiansund (lønn) og Larvik (regnskap), for Statistikkavdelingen i Lillehammer og for Forvaltningsavdelingen i Vardø (sentralbord, arkivering). Dette er imidlertid neppe organisatoriske enheter som omfattes av § 8.

Avviklingen av de tradisjonelle distriktsavdelingene i Norges Bank gjør det etter departementets mening naturlig å endre og forenkle sentralbankloven § 8a og justere de øvrige bestemmelsene som viser til bankens avdelinger.

Dersom en avdelings saksområde tilsier det, kan hovedstyret etter § 8 annet ledd bestemme at avdelingen skal ha et styre på fire medlemmer. Ordningen med avdelingsstyre henger igjen fra tidligere lov hvor avdelingene hadde bredere oppgaver i forbindelse med gjennomføringen av kredittpolitikken og informasjon og råd om penge- og kredittpolitiske forhold, men ble i loven fra 1985 bare gjort fakultativ. Det har etter 1985-loven ikke vært oppnevnt avdelingsstyrer, og det må anses helt uaktuelt fremover etter avviklingen av de tidligere distriktsavdelingene. Det samme gjelder særskilte styrer for utenlandskontorene.

Dette tilsier i tilfelle at § 8 annet, tredje og fjerde ledd sløyfes. Det samme gjelder da § 9 tredje og femte ledd om vararepresentanter til avdelingsstyrene. Samtidig må henvisningen til avdelingsstyrene sløyfes i § 5 tredje ledd (jf nærmere om § 5 tredje ledd nedenfor) og § 9 fjerde ledd. Videre må hele § 8 femte ledd kunne sløyfes som overflødig. Derimot synes det ikke å være grunn til å endre formuleringen "Tilsvarende fullmakt kan hovedstyret gi bankens avdelinger, kontorer eller ansatte" i § 10 annet ledd. Denne bestemmelsen går på avdelinger, kontorer og ansatte så vel ved som utenfor hovedkontoret.

Departementet antar videre at det etter avviklingen av distriktsavdelingene har liten hensikt å beholde den spesielle kompetanseregelen i § 8 første ledd, jf § 5 tredje ledd, om at representantskapet etter forslag fra hovedstyret kan opprette eller nedlegge avdelinger i Norge eller utlandet. Regelen har sin bakgrunn i distriktsavdelingenes tidligere bredere oppgaver, og ønsket om å ivareta allmennpolitiske og distriktpolitiske interesser i en slik sammenheng ved at deler av vedtakskompetansen ble lagt til et bredt sammensatt stortingsoppnevnt organ med medlemmer fra ulike deler av landet. Slike hensyn gjør seg i liten grad gjeldende i forhold til beslutninger om utenlandskontorer, eller om man i et enkeltstående tilfelle vil opprette et kontor i distriktene. Utenlandskontorene er forlengede armer av kapitalforvaltningen ved hovedkontoret, og egne kontorer i distriktene med oppgaver som kan sammenlignes med oppgavene i de opprinnelige distriktsavdelingene, må anses uaktuelt i fremtiden.

Departementet ser derfor ikke lenger grunn til å ha noen særlig og annen kompetanseregel for opprettelse eller nedleggelse av kontorer/avdelinger etter sentralbankloven § 8 enn for beslutninger om andre organisatoriske enheter i banken.

Hovedstyret har etter § 5 annet ledd den utøvende myndighet etter loven, leder bankens virksomhet og forvalter dens midler. Det er således i dag opp til hovedstyret å beslutte organiseringen av virksomheten ved hovedkontoret. Saker av "særlig viktighet" må imidlertid forelegges departementet på vanlig måte etter § 2 annet ledd. I den utstrekning beslutningene vil ha budsjettmessige konsekvenser, vil representantskapet i alle fall måtte medvirke. Her gjelder uansett regelen om at representantskapet vedtar budsjett for banken etter forslag fra hovedstyret. Man bør derfor etter departementets mening også for "§ 8-avdelinger" nå kunne følge lovens vanlige regler, og sløyfe den særlige kompetanseregelen i § 8 første ledd annet punktum og § 5 tredje ledd sjette punktum.

Departementet antar at markeringen av at banken har sitt hovedkontor i Oslo, bør beholdes i loven. Dessuten kan det i § 8 sies at banken kan opprette kontorer i Norge og i utlandet. Men disse vil da helt ut følge lovens vanlige beslutnings- og bevilgningsregler. Betegnelsen "avdelinger" foreslås samtidig endret til den mer dekkende betegnelse "kontorer". Norges Banks aktivitet i Kristiansund, Larvik, Lillehammer og Vardø forutsettes fortsatt å falle utenfor bestemmelsen i § 8. Dette vil imidlertid bli uten betydning, når beslutninger om opprettelse eller nedleggelse etter forslaget skal følge samme kompetanseregler.

Sentralbankloven § 8 første ledd tredje punktum fastslår at "Avdelingene handler på vegne av hovedstyret". Dette må anses å følge allerede av den alminnelige regelen om hovedstyrets kompetanse i § 5 annet ledd, og vil være overflødig når representantskapets særlige oppnevningskompetanse etter § 8 sløyfes.

Departementet foreslår å oppheve den særlige kompetansen for representantskapet etter sentralbankloven § 8 til å opprette eller nedlegge avdelinger i Norge eller i utlandet. Det foreslås samtidig å presisere at sentralbanken, i tillegg til hovedkontoret i Oslo, kan opprette kontorer i Norge og i utlandet.

Det vises til utkast til endring av sentralbankloven § 8, samt til konsekvensjusteringer i § 5 tredje ledd sjette punktum (oppheves) og åttende punktum (endre henvisning), § 9 tredje ledd (oppheves), fjerde ledd (endre henvisning) og femte ledd (oppheves).

5 Representantskapets oppgaver

5.1 Presisere tilsynsoppgavene til å omfatte bankens drift

I sin høringsuttalelse 13. mars 1997 om departementets høringsnotat 24. oktober 1996 om opprydding i penge-, kreditt- og valutalovgivningen (jf. pkt. 8.2 nedenfor), foreslo Norges Banks representantskap to mindre tillegg i sentralbankloven om representantskapets kompetanse og delegasjonsadgang (jf. om det siste pkt. 5.2 nedenfor).

Om kompetansespørsmålet uttalte representantskapet:

"Representantskapet vil foreslå en endring av sentralbanklovens § 5,3 ledd, 1 pkt. slik at denne får et tillegg som pålegger representantskapet å føre tilsyn med bankens drift.

Bakgrunnen for forslaget er den forutsetning som fremgår av forarbeidene (Ot. prp. nr. 25 1984-85 s 70) at representantskapets kompetanse skal være uttømmende regnet opp i lovens § 5. Dette samt enkelte andre uttalelser i forarbeidene, har tidligere ført til en del diskusjon om representantskapet har mandat til å ta opp saker og uttale seg om spørsmål som strengt tatt ikke faller innunder denne oppregningen. Dette gjelder særlig uttalelser om bankes skjønnsutøvelse eller handlemåte uten at uttalelsen direkte kan knyttes til forståelsen av lover og regler for bankens virksomhet, samt det som faller innunder begrepet "forvaltningsrevisjon".

I loven om Norges Bank av 1985 ble representantskapets rolle vesentlig innskrenket i forhold til den tidligere funksjon som bankens "overbestyrelse". Slik representantskapet er sammensatt, har det ingen reell kompetanse i spørsmål som angår penge-, kreditt- og valutapolitikk, og representantskapet finner det logisk og hensiktsmessig at det på disse områder ikke lenger har noen formell kompetanse. Representantskapet er videre enig i at det ville være uhensiktsmessig med noen begrensninger i hovedstyrets eksklusive myndighet til å lede bankens virksomhet. Ved siden av enkelte spesielle oppgaver som er klart definert og avgrenset i loven (§ 5), er representantskapets oppgave en tilsynsfunksjon, bygget på gjennomgang av hovedstyrets protokoller, budsjettvedtagelse, godkjenning av regnskap og ledelse av revisjonen. Revisjonen er etter loven helt ut underlagt representantskapets kompetanse.

Den formulering som lovens § 5 inneholder angående tilsynsfunksjonen er imidlertid meget snever og gjelder konkret bare å føre "tilsyn med at reglene for bankens virksomhet blir fulgt" og å avgi "uttalelse om hovedstyrets protokoller". I sum er dette i det vesentlige en ren legalitetskontroll som neppe ville krevet et stortingsvalgt organ på 15 medlemmer. Det synes ikke å ha vært hensikten fra Ryssdalutvalgets side at loven skulle forstås slik. I sine sammenfattende merknader sier utvalget selv at "Representantskapets viktigste funksjon blir å – **føre tilsyn med bankens drift**" (s.350, 1.spalte; vår uthevelse)

Gjennomgangen av hovedstyrets protokoller gir representantskapet kjennskap til en rekke saker hvis behandling bare i begrenset utstrekning berører det regelverk som gjelder for bankenes virksomhet, men som representantskapet likevel kan mene bør foranledige en særskilt uttalelse fra representantskapets side. Dette kan for eksempel dreie seg om oppfølging av visse personalsaker, gjennomføring av IT-prosjekter og minnemyntprosjekter mm. Det samme gjelder som følge av revisjonenes virksomhet, som ved siden av regnskapsrevisjon også omfatter forvaltningsrevisjon, som per definisjon innebærer "systematiske vurderinger av bruk og forvaltning av midler med utgangspunkt i oppgaver, ressursbruk og oppnådde resultater". Også her blir representantskapet gjort kjent med forhold som krever oppfølging uten at det nødvendigvis er tale om noe regelbrudd.

Praksis har derfor naturlig utviklet seg dit hen at representantskapet uttaler seg til hovedstyret om alle sider ved bankens drift som kommer til dets kjennskap, og stort sett har dette fungert tilfredsstillende. Dog ville det være ønskelig om denne praksis fikk en klar hjemmel..."

Representantskapet foreslo etter dette et tillegg i sentralbankloven § 5 tredje ledd om at representantskapet skal føre tilsyn med bankens drift.

Norges Banks hovedstyre sluttet seg i brev 1. april 1998 til Finansdepartementet til forslaget:

”Et uttrykkelig tillegg i sentralbankloven § 5 tredje ledd om at Representantskapet også ”fører tilsyn med bankens drift”, anser Hovedstyret for å være i overensstemmelse med den praksis som har utviklet seg og den forståelse mellom Hovedstyret og Representantskapet om kompetanseforholdene som en har kommet fram til innenfor lovtekstens ramme. Det kan imidlertid være en fordel med en tydeliggjøring av dette i lovteksten. Vi viser nærmere til redegjørelsen i Representantskapets høringsuttalelse. Vi har derfor ingen innvendinger til dette forslaget.”

Forslaget gjaldt imidlertid forhold som ikke var tatt opp i departementets høringsnotat, og ble ikke tatt med i Ot.prp. nr. 96 (1998-99) som ellers delvis fulgte opp høringsnotatet.

Departementet anser at en presisering i loven av at Representantskapets tilsynsoppgaver også skal omfatte tilsyn med bankens drift, kan være naturlig ut fra den utvikling av og økte vekt på forvaltningsrevisjon som har skjedd siden vedtagelsen av sentralbankloven i 1985. Vi har derfor tatt opp Norges Banks forslag om dette fra 1996 i høringen her.

Det vises til utkast til endring i sentralbankloven § 5 tredje ledd første punktum.

5.2 Delegasjon

Det andre spørsmålet som Norges Banks representantskap tok særskilt opp i 1997 gjaldt lovfesting av en begrenset adgang til delegasjon fra representantskapet:

”Representantskapet vil videre foreslå en endring av sentralbanklovens § 7,4 ledd slik at representantskapet kan delegere avgjørelsesmyndighet i visse saker til et utvalg av medlemmene.

Lovens § 7 gir regler for representantskapets sammensetning og arbeidsformer og bestemmer bl.a. at det ”kan blant sine medlemmer oppnevne utvalg til å forberede saker for representantskapsbehandling.” Etter gammel praksis har representantskapet en fast komite som gjennomgår alle saker og gir innstilling til representantskapet om dem. Det er åpenbart ikke adgang til å delegere avgjørelsesmyndighet til den faste komiteen. Representantskapet er imidlertid et bredt sammensatt organ med 15 medlemmer fra alle kanter av landet, som det er vanskelig å kalle sammen til møter utenom de forhåndsberammede fire årlige møter (februar, juni, september og desember). I saker av mindre betydning hvor det foreligger et behov for en rask avgjørelse ville det være hensiktsmessig om loven åpnet adgangen for representantskapet til delegasjon av myndighet.

I tillegg kommer at utviklingen innenfor kontrollmyndighetsarbeidet tilsier at kontrollmyndigheter må være mer aktive i dag enn tidligere for å leve opp til de krav samfunnet stiller på dette området. Dette tilsier at representantskapet i større grad må kunne organisere sitt arbeide på en mest mulig hensiktsmessig måte, bl.a. ved at man i større grad kan benytte slike utvalg i det løpende kontrollarbeid.”

Representantskapet foreslo etter dette et tillegg til sentralbankloven § 7 fjerde ledd om at representantskapet blant sine medlemmer skal kunne oppnevne utvalg til å gjennomføre løpende kontrollarbeid og at det i særlige tilfeller skal kunne delegere avgjørelsesmyndighet til utvalget.

Hovedstyret støttet også dette forslaget. Med den sammensetning som representantskapet har med 15 medlemmer, anså man forslaget som en praktisk ordning.

Departementet antar at det kan være grunn til å klargjøre representantskapets delegasjonsadgang noe bredere enn hva som er tatt opp i forbindelse med ovennevnte forslag. Hovedstyret kan etter sentralbankloven § 10 gi sentralbanksjefen særskilt fullmakt til å avgjøre saker som hører under hovedstyret. Videre kan hovedstyret opprette utvalg som på saklig avgrensede områder tillegges myndighet til å behandle og avgjøre saker som hører under hovedstyret. Tilsvarende fullmakt kan hovedstyret gi bankens avdelinger, kontorer eller ansatte. Sentralbankloven åpner ikke for representantskapets myndighet kan delegeres til særskilte underutvalg eller andre. I forarbeidene er det forutsatt at representantskapet ikke kan delegere sin avgjørelsesmyndighet til særlige utvalg, jf. NOU 1983:39 s. 362 og Ot.prp. nr. 25 (1984-85) s. 80. Med de funksjoner representantskapet er tillagt etter loven av 1985, ble det ikke ansett å være noe stort behov for å delegere avgjørelsesmyndighet. Dette stilte seg annerledes etter tidligere lov hvor representantskapet fungerte som "overbestyrelse" med bredere administrative funksjoner.

Forarbeidene til gjeldende lov omtaler eksplisitt manglende adgang til å delegere avgjørelsesmyndighet til særlige underutvalg. Representantskapet har imidlertid praktisert delegasjonslignende eller begrensede former for delegasjon til bankens revisjon og til hovedstyret.

Loven bestemmer at representantskapet organiserer bankens revisjon, ansetter herunder nødvendig personale, og fastsetter instruks for revisjonen. Dette har ikke vært ansett å være til hinder for at den nærmere praktiske organiseringen og ansettelse under sentralbankrevisor kan delegeres til sentralbankrevisor eller særlige utvalg i revisjonen innenfor bevilgede midler. Revisjonen gjennomfører videre et løpende kontrollarbeid på vegne av representantskapet og kan herunder delegeres bestemte tilsynsoppgaver. Innenfor budsjettkompetansen kan representantskapet gi fullmakt til hovedstyret til å endre budsjettposter ut fra bestemte forhold eller gi en generell fullmaktsramme som hovedstyret kan bruke. Det kan også forekomme at representantskapet i enkeltsaker gir fullmakt til hovedstyret.

Dette kan gi grunnlag for å spørre om det bør gis en bredere delegasjonsregel enn foreslått av representantskapet i 1997, som ikke bare omfatter delegasjon til underutvalg, men også til revisjonen og hovedstyret. En slik regulering kunne eventuelt knyttes til lovens § 10 om fullmakter og utvalg. Det kan også være spørsmål om å delegere avgjørelsesmyndighet til representantskapets leder.

Møtefrekvensen i representantskapet er et moment ved vurderingen av behovet for en delegasjonsadgang, særlig til underutvalg eller leder. Praksis har vært at representantskapet møter fast fire ganger i året. Representantskapet har nå lagt opp til fem møter i året, og det har også blitt mer vanlig med innkalling til ekstraordinære møter.

I denne sammenheng nevnes videre at sentralbankloven § 7 femte ledd har vært ansett for å være til hinder for at representantskapets avgjørelser kan treffes på annen måte enn ved møter, for eksempel ved særskilt skriftlig prosedyre eller ved telefonmøter. Det samme gjelder for hovedstyret etter § 6 fjerde ledd.

En mer fleksibel ordning følger av aksjeloven § 5-7 om beslutning av generalforsamlingen uten møte og § 6-19 om styrets saksbehandling. Etter forvaltningsloven § 11 c kan Kongen gi regler om saksbehandlingen i statlige nemnder og om delegasjon innen nemnda eller til nemndas sekretariat. Forutsetningen er da at spørsmålet ikke er uttømmende regulert i lov.

Departementet er ut fra dette interessert i høringsinstansenes syn på om det er behov for regler i sentralbankloven om adgang for representantskapet til å delegerer sin myndighet til særskilte underutvalg av representantskapet, representantskapets leder, hovedstyret, sentralbankrevisjonen eller andre. Departementet er videre interessert i høringsinstansenes syn på om det er behov for regler i sentralbankloven om at representantskapets avgjørelser kan treffes på annen måte enn ved møter, for eksempel ved særskilt skriftlig prosedyre eller ved telefonmøter. Det er en fordel om forslag i tråd med dette omfatter utkast til formulering av lovtekst.

6 Adgangen for Norges Bank til å yte kreditt

6.1 Kreditt til staten

En vesentlig grunn til at sentralbanker er skilt ut fra staten, har vært å forhindre at staten skal kunne finansiere seg mer eller mindre fritt gjennom seddelmonopolet. Organisering av sentralbanken som eget rettssubjekt har vært kombinert med forbud mot eller begrensninger i sentralbankens adgang til å yte staten kreditt. Dette kan gjelde både direkte, ordinære lån og kjøp av statspapirer i første hånd.

Etter sentralbankloven § 18 kan Norges Bank yte sesongmessig og annen kortsiktig kreditt direkte til staten innenfor særskilte rammer fastsatt av Stortinget. Banken kan i særlige tilfeller yte langsiktig kreditt direkte til staten innenfor særskilte rammer fastsatt av Stortinget. Bankens kjøp av statskasseveksler, statsobligasjoner og andre gjeldsdokumenter utstedt av staten omfattes ikke av disse bestemmelsene. Dette er i internasjonal sammenheng svake begrensninger i adgangen for sentralbanken til å yte kreditt til staten. Nedenfor omtales ordningene i enkelte andre land.

Sentralbankloven § 18 første og annet ledd gjelder direkte lån til staten, som bare kan gis innen særskilte lånerammer fastsatt av Stortinget. Kortsiktig kreditt etter første ledd var ment å være en ordinær lånemulighet for staten. Langsiktig kreditt etter andre ledd kan bare ytes i "særlige tilfeller". I samsvar med lovforarbeidene må det antas at grensen mellom kortsiktig og langsiktig kreditt etter bestemmelsene går ved ett års løpetid, som også er grensen mellom sertifikatlån og obligasjonslån. Det tilrås i forarbeidene at statens strukturelle lånebehov dekkes i form av direkte kreditt til staten. Men loven kan ikke anses å være til hinder for at slik kreditt også kan ytes ved sentralbankens kjøp i første eller andre hånd av statspapirer etter tredje ledd. For kjøp av statspapirer etter tredje ledd gjelder ikke Stortingets lånerammer og heller ikke vilkåret om "særlige tilfeller" for langsiktig kreditt. Ellers er det antatt at Norges Bank

vil være forpliktet til på begjæring å stille kreditt til disposisjon innenfor gitte rammer etter første og annet ledd, mens banken bare kan pålegges å kjøpe gjeldspapirer fra staten etter tredje ledd ved formell instruksjon etter § 2 tredje ledd.

Det er omfattende redegjort for bakgrunnen og vurderingene bak reglene om sentralbankkreditt til staten i § 18 i bl a Ot prp nr 25 (1984-85) s 41-49 og i Innst O nr 50 (1984-85) s 18-22. Etter den tidligere loven om Norges Bank gjaldt det sterkere begrensninger i låneadgangen ved at banken ikke skulle "staa i forskud" til staten. Dette ble oppfattet som et forbud mot direkte lån til statskassen, men ikke som et hinder for at banken kunne kjøpe statsobligasjoner og statskasseveksler direkte fra staten. I første halvdel av 1980-tallet åpnet man også i noen grad opp for direkte kreditt til staten uten å anse seg bundet av den gamle bestemmelsen. Ved den nye loven i 1985 hjemlet man en vid låneadgang, samtidig som det ble lagt vekt på at finansieringen skulle skje i former som bringer de prinsipielle sider ved slik kreditt fra banken fram for Stortinget og offentligheten.

De vide hjemlene i den norske sentralbankloven er imidlertid ikke blitt benyttet i praksis. Etter 1985 har direkte kreditt til staten ikke vært gitt. Kjøp av statssertifikater og statsobligasjoner i første hånd har i det vesentlige vært begrenset til bankens markedspleie, og i de senere år til nokså beskjedne beløp. Markedspleien av statspapirer skjer som ledd i avtalt tjenesteyting overfor Finansdepartementet innen statsgjeldspolitikken. Kjøpene i førstehåndsmarkedet skjer i praksis ved at Norges Bank tegner seg for et på forhånd annonsert beløp til den gjennomsnittrente som blir bestemt ved en auksjon.

Reglene om sentralbankens adgang til å gi staten kreditt er strammet inn i mange nyere sentralbanklover. Blant annet inneholder EF-traktaten artikkel 101 nr. 1 et vidtrekkende forbud mot sentralbankkreditt til offentlige organer:

"Det er ECB og medlemsstatenes centralbanker, i det følgende benævnt "de nationale centralbanker", forbudt at give fællesskabsinstitutioner eller -organer, centralregeringer, regionale, lokale eller andre offentlige myndigheder, andre organer inden for den offentlige sektor eller offentlige foretagender i medlemsstaterne mulighed for at foretage overtræk eller at yde dem andre former for kreditfaciliteter, og det samme gælder ECB's og de nationale centralbankers køb af gældsinstrumenter direkte fra disse."

Sentralbanken i USA kan ikke låne direkte til staten, og kan bare yte kreditt til staten i det åpne markedet. Lignende brede forbud gjelder bl.a. også i Argentina, Kina og Polen. Den nye islandske sentralbankloven fra 2001 inneholder et generelt forbud mot sentralbankkreditt til andre statlige institusjoner enn kredittinstitusjoner (art 16). Kjøp for pengepolitiske formål av børsregistrerte statspapirer i markedet anses ikke som kreditt som rammes av forbudet. Så strenge begrensninger som i EF-traktaten, synes ellers ikke vanlig internasjonalt. Det vil likevel regelmessig gjelde klare begrensninger for kredittens varighet eller omfang, eventuelt nærmere spesifisert for direkte kreditter og kjøp av statspapirer.

På bakgrunn av praksis i Norge og utviklingen internasjonalt, synes det nå prinsipielt riktig å stramme inn bestemmelsene om kreditt til staten i sentralbankloven § 18. Departementet anser særlig at adgangen i sentralbankloven til å yte langsiktig kreditt

til staten er betenkelig sett hen til tilliten til pengepolitikken. En begrenset adgang til å yte kortsiktig kreditt til staten anses mindre betenkelig. Et skille mellom langsiktig og kortsiktig kreditt kan imidlertid være vanskelig å praktisere og vil lett bli kunstig. For eksempel vil kort kreditt kunne bli lang kreditt ved fornyelse. Slik situasjonen er i Norge, er det etter departementets vurdering neppe behov for å beholde adgangen til å yte sesongmessig og annen kortsiktig kreditt til staten.

EF-reglene stenger også for at ECB eller medlemsstatenes sentralbanker kan kjøpe statspapirer direkte fra staten. Dette må anses som en naturlig konsekvens og videreføring av forbudet mot direkte kreditt til staten. En fordel ved sentralbankens kjøp av gjeldspapirer direkte fra staten og ikke i markedet, er at den kan unngå uønskede likviditets- og rentevirkninger i penge- og obligasjonsmarkedet. Dette anses likevel å være av liten betydning. Adgangen for Norges Bank etter sentralbankloven § 18 tredje ledd til å kjøpe statspapirer, er primært begrunnet i hensynet til bankens markedsoperasjoner og markedspleie. Man så i 1985 likevel ikke bort fra at bankens kjøp av statspapirer også kunne ha betydning for finansieringen av staten. I og med at det i dag ikke er et reelt behov for slik finansiering fra Norges Bank, kunne man innarbeide et krav i loven om at bankens direkte kjøp av statspapirer må knyttes til utøvelsen av Norges Banks oppgaver. Eventuelt kan et slikt vilkår gjøres gjeldende generelt for kjøp av statspapirer, slik at det også omfatter kjøp i andrehåndsmarkedet, sml. ovenfor om den islandske regelen. Norges Banks "behov" for å kjøpe statspapirer i førstehåndsmarkedet er et resultat av den spesielle organiseringen av arbeidet med statsgjeldspolitikken i Norge. Ut fra Norges Banks kjerneoppgaver som sentralbank er det ikke nødvendig å avvike fra beste internasjonale standard på dette området.

Departementet foreslår etter dette en vesentlig begrensning i adgangen for Norges Bank etter sentralbankloven til å yte kreditt til staten. Departementet foreslår at Banken ikke skal kunne yte kreditt direkte til staten eller kjøpe gjeldsdokumenter utstedt av staten direkte fra denne. Se utkast til endring i sentralbankloven § 18.

Departementet ber høringsinstansene vurdere den nærmere på utformingen av bestemmelsen, særlig om "staten" bør presiseres (noe som må ses i sammenheng med de andre bestemmelsene om "staten" i sentralbankloven) og om regelen om kjøp av gjeldsdokumenter bør utbygges, for eksempel med et krav om tilknytning til utøvelsen av sentralbankoppgaver, jf. ovenfor.

6.2 Kreditt til andre enn banker (sentralbankloven § 22)

Etter tidligere lov hadde Norges Bank en vid adgang til å yte lån til næringslivet. Slik långivning er med utviklingen av bankvesenet ikke lenger noen naturlig sentralbankoppgave. Sentralbanklån til næringslivet kan også komme i konflikt med utøvelsen av bankens pengepolitiske oppgaver. I sentralbankloven fra 1985 ble derfor adgangen til å gi lån eller andre former for kreditt til andre enn banker innskrenket til "i særlige tilfeller". Departementet tar her opp om adgangen for Norges Bank til å yte kreditt til andre enn banker bør begrenses ytterligere, særlig ved at adgangen til å yte kreditt utenfor finansiell sektor avskjæres helt i loven.

Det synes ikke å være noe fast internasjonalt mønster når det gjelder sentralbankenes adgang til å gi kreditt til andre enn banker. Også de nordiske sentralbanklovene er nokså forskjellig utformet på dette punkt.

Etter formålsbestemmelsen i den danske sentralbankloven fra 1936 § 1 skal Nasjonalbanken opprettholde et sikkert pengevesen samt lette og regulere pengeomsetning og kredittgivning. Utlån kan bare skje mot betryggende sikkerhet og normalt for 1 til 3 måneder, høyst for 6 måneder. Fornøyelse kan skje. Loven har ikke nærmere begrensninger.

Finlands Bank har etter den finske loven av 1998 § 3 bl.a. som oppgave å sørge for betalingssystemets og det øvrige finansielle systemets "tillförlitlighet och effektivitet" og delta i utviklingen av systemet. Etter § 5 kan den gi kreditter for å oppfylle sine oppgaver, som etter § 7 må gis mot tilstrekkelig sikkerhet. Heller ikke den finske loven inneholder noen nærmere eksplisitt begrensning av låneadgangen.

Den islandske sentralbanken kan etter loven av 2001 art 7 (jf art 6) gi kreditt til kredittinstitusjoner og verdipapirforetak mot sikkerhet. Lån på særlige vilkår kan gis til kredittinstitusjoner i særlige tilfeller.

Sveriges Riksbank kan som ledd i pengepolitikken gi kreditt mot betryggende sikkerhet (riksbankloven fra 1988 kap 6 § 5). For å fremme betalingssystemet kan Riksbanken gi deltagerne i systemet kreditt under dagen (kap 6 § 7). Om det er særlige grunner, kan Riksbanken gi særlige likviditetslån til banker og svenske foretak som står under tilsyn av Finansinspeksjonen.

Både den islandske og svenske loven er således uttrykkelig avgrenset mot vanlige næringslivslån, og den finske må forstås på samme måte.

Som grunnlag for ikke helt å avvikle låneadgangen til næringslivet uttalte Norges Bank i sin høringsuttalelse i 1984 bl.a.:

"Det kan imidlertid oppstå kriser eller kriselignende situasjoner hvor det er behov for kortsiktige kreditter av betydelig omfang som ikke kan ventes å bli møtt av det private kredittvesen til ordinære vilkår og som statsbanksystemet heller ikke er utrustet for å tilfredsstille. De lån av statsmidler som er gitt for å avhjelpe vanskene i tørrfisknæringen er det seneste eksemplet på dette. Denne mulighet bør fortsatt holdes åpen. Men Norges Banks medvirkning bør begrenses til de tilfelle der spesialordninger vedtas av Stortinget og lånene gis mot statsgaranti eller det stilles midler til disposisjon via statsbudsjettet."

Alle næringslivslån er nå avviklet og departementet mener at det ikke lenger bør gis slike lån fra sentralbanken. Derimot kan en etter departementets vurdering ikke helt se bort fra at det i krisesituasjoner kan oppstå et behov for likviditetslån til andre finansinstitusjoner enn banker. Under bankkrisen i første halvdel av 1990-tallet ga Norges Bank likviditetslån på særlige vilkår til enkelte finansieringsforetak. Også bankenes sikringsfond kan ha et berettiget behov for likviditetslån i en kortere overgangsperiode for å få realisert midler. Det samme kan tenkes for oppgjørssentraler i verdipapir- og derivatmarkedene. Etter forslaget avvikles den begrensede adgangen etter loven til å yte sentralbankkreditt utenfor finansielle sektor.

Adgangen til å yte sentralbankkreditt til andre institusjoner i finansiell sektor enn banker, skal fortsatt være begrenset til særlige tilfeller. Det er i første rekke tenkt på kreditt for å hindre eller begrense finanskriser, bl.a. i form av svekket finansiell infrastruktur eller tilbud av finansielle tjenester.

Departementet foreslår at adgangen for Norges Bank etter sentralbankloven § 22 til å yte kreditt til andre enn banker, begrenses ytterligere til "andre institusjoner i finansiell sektor enn banker".

§ 22 inneholder parallelle regler om kreditt til andre enn banker og innskudd fra andre enn banker i særlige tilfeller. Også en slik innskudds adgang kan det være behov for særlig i krisesituasjoner, og da ikke bare for andre finansinstitusjoner eller andre institusjoner i finansiell sektor.

For ordens skyld presiseres at sentralbanken kan kjøpe og selge verdipapirer etter § 21 uten hinder av begrensningene i § 22.

7 Forskrifter om plassering av valutareservene

Etter sentralbankloven § 24 skal banken plassere de offisielle valutareserver slik at de tjener den valutapolitikk som er fastlagt. Kongen kan gi forskrifter om plasseringen av de offisielle reserver. I Ot prp nr 25 (1984-85) s 107-108 sies det at etter departementets mening er sentralbankens forvaltning av valutareservene en sak av særlig viktighet. Det vises til at bankens plasseringspolitikk fastlegges gjennom retningslinjer vedtatt av direksjonen. Slike retningslinjer bør imidlertid etter departementets mening fastsettes av Kongen ut fra den politiske viktighet plasseringen av valutareservene har. Praksisen med at banken selv fastsetter retningslinjene etter at de har vært forelagt for departementet, har imidlertid fortsatt også etter 1985-loven.

Norges Banks valutareserver utgjorde ved utgangen av første halvår 2002 139,7 milliarder kroner. De er etter gjeldende retningslinjer delt opp i fire delporteføljer:

- Immuniseringsporteføljen, som skal nøytralisere valuta- og renterisiko på statens utenlandsgjeld,
- Petrobufferporteføljen, som skal samle opp Norges Banks løpende kjøp av valuta til Statens petroleumsfond,
- Likviditetsporteføljen, som skal benyttes til løpende intervensjoner i den innenlandske likviditetsstyringen og i valutakursstyringen, og
- Den langsiktige porteføljen, som også skal kunne brukes i likviditets- og valutakursstyringen, men primært være en langsiktig reserve.

Det er en vanlig sentralbankoppgave at sentralbanken står for forvaltningen av de offisielle valutareservene.

Ved plasseringen av valutareservene er banken allerede bundet av bestemmelsen om at plasseringen skal tjene "den valutapolitikk som er fastlagt". Dette betyr at banken ved forvaltningen må innrette seg etter de vedtak om pengepolitikken som er gjort i medhold av sentralbankloven § 4 annet ledd, § 2 tredje ledd og eventuelt også etter

§ 2 første ledd. Når det gjelder investeringsstrategien og de nærmere retningslinjer for plasseringene, er dette spørsmål av utpreget økonomisk-faglig karakter som banken er nærmest til å vurdere. Dette er bakgrunnen for at Kongens kompetanse til å fastsette retningslinjer for plasseringen etter § 24 aldri har vært benyttet. Forskriftshjemmelen i § 24 tredje punktum bør derfor kunne oppheves som unødvendig.

Bankens beslutning om å gi retningslinjer eller om å vedta større endringer i retningslinjene vil måtte anses som "vedtak av særlig viktighet" som i alle fall vil måtte forelegges departementet. Også ved mindre endringer av retningslinjene kan man fortsette gjeldende praksis med å legge saken fram for departementet, selv om det ikke blir å anse som en formell foreleggelse etter sentralbankloven § 2 annet ledd. Eventuelt kan man si direkte i § 24 at "Banken skal gi retningslinjer for plasseringen av de offisielle valutareserver som skal forelegges departementet. (Det samme gjelder endringer av retningslinjene)". Departementet ber om høringsinstansenes syn på dette.

Det vises til utkast til oppheving av § 24 tredje punktum.

8 Opprydding i penge-, kreditt- og valutaloggivningen

8.1 Innledning

Finansdepartementet sendte 24. oktober 1996 på høring et høringsnotat om opprydding i bestemmelser i penge-, kreditt- og valutaloggivningen mv. Høringsnotatet var utarbeidet av Finansdepartementet med bistand fra Norges Banks administrasjon. I høringsnotatet ble det foreslått å oppheve lov 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering (valutaloven) og lov 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene (penge- og kredittreguleringsloven) og å videreføre deler av bestemmelsene i disse lovene i sentralbankloven. Det er imidlertid ikke fremmet lovforslag for Stortinget på bakgrunn av disse forslagene i høringsnotatet.

Departementet tar med dette opp igjen forslagene i høringsnotatet fra 1996 om opphevelse av valutaloven og penge- og kredittreguleringsloven. Departementet anser at saken i det vesentlige står i samme stilling nå som i 1996/97. Vi tar derfor sikte på å basere oss på merknadene fra høringsinstansene som kom inn da. Høringsinstansene er likevel velkomne til å komme med nye eller supplerende merknader.

I høringsnotatet fra 1996 ble det også foreslått enkelte andre endringer i sentralbankloven, bl.a. om adgang for Norges Bank til å sette bort virksomhet og til å skille ut virksomhet i egne selskaper. Lovforslag på bakgrunn av disse forslagene i høringsnotatet ble fremmet for Stortinget i Ot.prp. nr. 96 (1998-99), jf. også Innst. O. nr. 13 (1999-2000) og lovendring av 17. desember 1999 nr. 95.

Departementet anser at det er behov for å oppdatere omtalen og forslagene i høringsnotatet fra 1996 på enkelte punkter. I pkt. 8.3 omtales regulering av omsetning av valuta, spesielt spørsmålet om å åpne for frittstående vekslingskontorer. I pkt. 8.4 omtales regulering av betalingsformidling med utlandet, bl.a. såkalt hawala-virksomhet. I pkt. 8.5 omtales opplysningsplikt til og taushetsplikt for Norges Bank

og forholdet til statistikk- og kontrollformål. I pkt. 8.6 vurderes dagens valutaposisjonsregulering og lovgrunnlaget for den.

I pkt. 8.2 presenteres hovedtrekkene i høringsnotatet fra 1996. Hele høringsnotatet fra 1996 er i forbindelse med høringen her gjort tilgjengelig på Finansdepartementets internettsider: www.dep.no/fin/norsk/ under menyvalget finansmarkedene/saker på høring. Dokumentet kan på forespørsel også oversendes elektronisk.

Lovutkastet i dette høringsnotatet pkt. 9 omfatter lovforslaget i høringsnotatet fra 1996 med enkelte endringer som er omtalt i høringsnotatet her og enkelte tekniske justeringer. Lovutkastet omfatter ikke de lovforslagene fra 1996 som ble behandlet i forbindelse med lovendringen av 17. desember 1999 nr. 95 (se ovenfor om denne).

8.2 Høringsnotatet fra 1996

I høringsnotatet fra 1996 står det om bakgrunnen for forslagene om å oppheve valutaloven og penge- og kredittreguleringsloven:

"De penge- og kredittpolitiske reguleringene besto i utgangspunktet av rente- og kvantumsreguleringer i det norske penge- og kredittmarkedet, samt reguleringer av publikums og finansinstitusjoners adgang til å låne og plassere i utlandet. Generelt ble reguleringssystemet, som ble etablert i 1950- og 60-årene, satt under et økende press i løpet av 1970-tallet, og en deregulering fulgte. Dereguleringen var en utvikling der omfanget og innretningen av reguleringene ga gradvis større rom for markedstilpasning i lånemarkedene."

Det vises til Penge- og kredittutvalgets drøftelse av valg av virkemidler i pengepolitikken i NOU 1989:1 Penger og kreditt i en omstillingstid. Penge- og kredittutvalget påpekte at direkte reguleringer er blitt mindre effektive og indirekte virkemidler mer effektive, og uttalte i den anledning (s 23):

"Normalt bør direkte reguleringer unngås

Utvalget påpeker at man bør bruke indirekte virkemidler for å regulere renten og kredittvolumet. Men utvalget utelukker ikke at det kan oppstå helt spesielle situasjoner der det er berettiget å ta i bruk direkte reguleringer, men da bare for meget korte perioder. Derfor tar utvalget ikke opp noe generelt forslag om å fjerne de hjemler kredittloven gir for å bruke direkte reguleringer, men forutsetter at behovet for lovhjemmel for de ulike virkemidlene blir vurdert nærmere ut fra de spesielle hensyn som måtte foreligge."

Om valutareguleringen uttalte Penge- og kredittutvalget (s 24):

"Utvalget mener at kredittpolitiske hensyn tilsier at valutareguleringen som ordinært virkemiddel ikke bør opprettholdes særlig lenge. Bakgrunnen er særlig at reguleringen er blitt lite effektiv, samt hensynet til norske bedrifters konkurransevilkår.

Utvalget mener at myndighetene også i fremtiden bør ha lovhjemmel for å benytte valutaregulering som et beredskapstiltak, særlig for å kunne regulere destabiliserende kapitalbevegelser. Det bør utredes nærmere hvordan en slik beredskapslovgivning bør utformes."

I en presentasjon av hovedvurderingene i høringsnotatet pkt. 1.2 står det:

”Direkte reguleringer som ordinære virkemidler i penge- og valutapolitikken er i all hovedsak avvirket. Ingen av bestemmelsene i penge- og kredittloven som knytter seg til regulering av kredittstrømmer, reservekrav eller renteregulering har vært i bruk siden 1987. Bestemmelsene i valutaloven som kan regulere valutastrømmer har i liten grad vært anvendt siden 1990. Penge- og kredittloven og valutaloven utgjør ikke lenger en aktiv del av virkemiddelapparatet i den økonomiske politikken. Bruk av denne type bestemmelser som ordinære virkemidler i penge- og valutapolitikken anses ikke lenger som aktuelt.

Lovene inneholder imidlertid andre bestemmelser som det er ønskelig å beholde. Slike bestemmelser knytter seg særlig til behovet for å kunne ha anledning til å iverksette beredskapstiltak ved krisesituasjoner, samt behovet for å videreføre bestemmelser knyttet til innsamling av opplysninger til statistikk-, tilsyns- og kontrollformål.

Departementet vil på denne bakgrunn vurdere å foreslå å oppheve penge- og kredittloven og valutaloven. Bestemmelser som ikke har som formål å regulere kreditt- og valutastrømmer og renter blir vurdert videreført i annet lovverk. Behovet for en revisjon av lovgrunnlaget for pengepolitikken er også aktualisert bl.a. gjennom lovstrukturutvalgets utredning (NOU 1992:32 Bedre struktur i lovverket).

De folkerettslige avtaler Norge har inngått innenfor rammen av EØS, IMF, OECD og WTO, legger visse bindinger på bruken av penge- og valutapolitiske virkemidler. Våre internasjonale forpliktelser innebærer i normalsituasjoner at det i hovedsak ikke kan benyttes nasjonale virkemidler som diskriminerer mellom utenlandske og nasjonale tjenesteytere. I krisesituasjoner hvor det er behov for beredskapstiltak, tillater alle våre internasjonale avtaler en friere bruk av diskriminerende tiltak dersom det anses nødvendig.”

I høringsnotatet ble det ut fra dette foreslått en ”lovteknisk opprydding i bestemmelser i penge-, kreditt- og valutalovgivningen”. Sammen med forslaget om å oppheve valutaloven og penge- og kredittreguleringsloven, ble det foreslått å videreføre i sentralbankloven bestemmelser vedrørende innsamling av opplysninger til statistikk-, tilsyns- og kontrollformål. Det ble også foreslått å videreføre bestemmelser om adgang til å fastsette avgift på omsetning av valuta, reservekrav, samt en bestemmelse som kan hjemle dagens valutaposisjonsregulering. Spørsmålet om finansinstitusjoner fortsatt bør være underlagt en slik rammeregulering ble ikke vurdert i høringsnotatet.

I høringsnotatet ble det foreslått en beredskapsbestemmelse om adgang til å iverksette beredskapstiltak ved krisesituasjoner som kan oppstå ved kapitalbevegelser til og fra utlandet som kan føre til store betalingsbalanseproblemer eller vesentlige forstyrrelser i kapitalmarkedene. Det ble i tillegg foreslått å ta ut henvisningen til penge- og kredittreguleringsloven i sentralbankloven § 19. Et forslag om å presisere i sentralbankloven at Norges Bank skal kunne bruke gjenkjøpsavtaler i sine markedsoperasjoner også med andre enn banker, er gjennomført ved en endring av sentralbankloven § 21 ved lov 17. desember 1999 nr. 95.

8.3 Forretningsmessig omsetning av valuta - frittstående vekslingskontorer

Etter lov 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering (valutaloven) § 1 annet ledd kan bare Norges Bank og de som får tillatelse av departementet, omsette utenlandsk valuta. Ved forskrift 22. juni 1990 nr. 589 ble departementets myndighet delegert til Norges Bank, som fastsatte forskrift 27. juni 1990 nr. 595 om valutaregulering (valutareguleringsforskriften). Etter valutareguleringsforskriften § 9-1 første ledd er det "forbudt for andre enn Norges Bank og valutabanker å drive ervervsmessig omsetning (kjøp/salg) av utenlandske betalingsmidler i Norge". For å få status som valutabank må bankene autoriseres av Norges Bank, jf. valutareguleringsforskriften § 14-1 første ledd. Slik autorisasjon kan bare gis til forretningsbank, sparebank og Postbanken, jf. annet ledd. Siden Norges Bank alltid gir en bank tillatelse til å drive vekslingsvirksomhet samt betalingsformidling med utlandet, fungerer ordningen i praksis som en registreringsordning. Filialer i Norge av kredittinstitusjoner hjemmehørende i andre EØS-stater, kan drive vekslingsvirksomhet uten autorisasjon fra Norges Bank, jf. valutareguleringsforskriften § 14-1 tredje ledd og § 14-6 første ledd annet punktum. Kredittinstitusjoner hjemmehørende i andre EØS-stater skal etter EØS-regler som svarer til direktiv 2000/12/EF (det konsoliderte bankdirektiv) ha anledning til å etablere filial her i riket basert på tillatelse i hjemlandet (gjensidig anerkjennelse). Det gjelder en særskilt notifiseringsprosedyre etter direktivet for slik filialetablering. Vedlegg I til direktivet angir en liste over virksomhet som omfattes av gjensidig anerkjennelse. Listen omfatter i pkt. 7 bokstav b transaksjoner for institusjonens egen regning eller for kundens regning i valuta. Disse EØS-reglene er til hinder for å kreve autorisasjon som valutabank for filialer som nevnt.

Valutareguleringsforskriften fastsetter også en valutakommisjonærordning. I henhold til valutareguleringsforskriften § 17 kan valutabanker uten særskilt samtykke fra Norges Bank inngå avtale med et annet innenlandsk foretak, herunder finansinstitusjon, om at foretaket kan virke som kommisjonær for valutabankens omsetning av utenlandske betalingsmidler.

Norges Bank kan i særskilte tilfelle gjøre unntak fra bestemmelsene i valutareguleringsforskriften, herunder reglene i kapittel 9, jf. valutareguleringsforskriften § 18-2. Til nå er det kun American Express Company AS som har fått dispensasjon til å kunne yte vekslingsstjenester.

I høringsnotatet fra 1996 ble det foreslått en ny § 28 i sentralbankloven om adgang til å fastsette forskrift om at bare den som får tillatelse av Kongen kan drive forretningsmessig omsetning av valuta eller forretningsmessig betalingsformidling med utlandet. Det samme skulle etter forslaget gjelde for mellommannsvirksomhet i slik omsetning og betalingsformidling. Etter forslaget kunne forskriftene omfatte nærmere regler om hvilke betingelser som skulle gjelde for tillatelse til å drive slik valutavirksomhet.

Finansdepartementet ba i brev 17. april 1997 Norges Bank og Kredittilsynet vurdere om frittstående vekslingskontorer bør tillates i Norge og om å utarbeide forslag til hvordan vekslingskontorene i så tilfelle bør reguleres. En arbeidsgruppe med medlemmer fra Norges Bank og Kredittilsynet ble nedsatt i juni 1997 for å vurdere om frittstående vekslingskontorer bør tillates. Med "frittstående vekslingskontor"

mener arbeidsgruppen foretak som yter vekslings tjenester, og som ikke omfattes av finansinstitusjonslovgivningen. Arbeidsgruppens rapport ble oversendt departementet ved brev fra Norges Bank 30. april 1998. Rapporten ble sendt på høring 20. mai 1998 med høringsfrist 14. august 1998.

Det ble imidlertid ikke fremmet lovforslag på grunnlag av arbeidsgruppens rapport.

Arbeidsgruppen mener at hensynet til å hindre hvitvaskingskriminalitet tilsier at valutavekslingsvirksomhet bør skje innenfor institusjoner som har de nødvendige forutsetninger for å kunne hindre hvitvasking, og dette vil være banker og andre finansinstitusjoner. Arbeidsgruppen tilrår primært at det åpnes opp for at også andre finansinstitusjoner enn banker skal kunne yte vekslings tjenester. Arbeidsgruppen tilrår sekundært særskilt regulering av frittstående vekslingskontorer i en egen lov om vekslingskontorer.

Behandlingen av rapporten er omtalt i Kredittmeldinga 1998 (St.meld. nr. 11 (1999-2000)). Meldingen ble avgitt 29. oktober 1999 under regjeringen Bondevik I. I meldingen står det under pkt. 3.1 på s. 38:

”Finansdepartementet har come til at det vil foreslå å opne opp for etablering av frittstående vekslingskontor i Noreg. Vurderinga er gjord på bakgrunn av høringsfråsegna til ein rapport frå Noregs Bank som blei send til Finansdepartementet med brev av 30. april 1998. I rapporten går det fram at Noregs Bank meiner det er tilrådeleg å opne for etablering av frittstående vekslingskontor i Noreg. Departementet tek sikte på å fremme forslag til reglar som regulerer vekslingskontor, i samband med den pågåande revisjonen av finanslovgivinga, som er ei oppfølging av arbeidet til Banklovkommisjonen.”

Avgjørelsen av om det bør åpnes for frittstående vekslingskontorer eller ikke, beror på en avveining av hensynene til å hindre hvitvasking av utbytte av straffbare handlinger og skatteunndragelser og på den ene siden, og hensynene til økt konkurranse om å tilby vekslings tjenester og tilgjengeligheten av slike tjenester på den annen side. Etter departementets vurdering innebærer arbeidsgruppens primære forslag (utvide kretsen av hvilke finansinstitusjoner som skal kunne tilby slike tjenester – men ikke åpne for frittstående vekslingskontorer) en hensiktsmessig avveining av disse hensyn. Det vises i den anledning bl.a. til at Financial Action Task Force (FATF) legger til grunn at veksling av valuta i større grad enn tidligere benyttes som hvitvaskingsmetode. Dette tilsier at hensynet til å bekjempe hvitvasking tillegges større vekt enn tidligere, jf. i den forbindelse omtalen i Kredittmeldinga 1998. Departementets legger vekt på at arbeidsgruppens primære forslag legger til rette for en noe bedre tilgjengelighet av vekslings tjenester enn i dag, samtidig som slike tjenester bare vil kunne utføres av foretak med konsesjon som bank eller finansieringsforetak. Foretak som driver vekslingsvirksomhet vil på denne måten fortsatt være underlagt tilsyn og de alminnelige regler i finanslovgivningen. Slik regulering kan særlig bidra til en mer effektiv oppfølging av vekslingskontorenes plikt til å iverksette forebyggende tiltak mot hvitvasking av utbytte og finansiering av terrorisme (se nærmere om disse reglene i pkt. 8.4 nedenfor). Dette anses viktig for å forhindre at foretakene benyttes som ledd i hvitvasking av utbytte av straffbare handlinger og skatteunndragelser.

I høringsnotatet her foreslår departementet lovregler til gjennomføring av en slik begrenset utvidelse av adgangen til å drive vekslingsvirksomhet etter opphevelse av valutareguleringsloven. Departementet foreslår regler i finansieringsvirksomhetsloven nytt kapittel 4a om at bare banker og finansieringsforetak, inkludert utenlandske foretak som har rett til å drive finansieringsvirksomhet her i riket, kan drive valutavirksomhet som består i forretningsmessig omsetning av valuta. Kredittilsynet vil ha tilsyn med virksomheten. Kredittilsynet vil kunne reagere mot ulovlig vekslingsvirksomhet med pålegg om stans av virksomheten i medhold av kredittilsynsloven § 4a. Videreføring av plikt til å rapportere kjøp og salg av utenlandske betalingsmidler til Norges Bank etter valutareguleringsforskriften § 9-1 tredje ledd, omtales i pkt. 8.5 nedenfor.

Etter arbeidsgruppens forslag skulle det settes en nedre grense for reguleringen ved valutavirksomhet som drives i ubetydelig omfang. Departementet anser at hensynet til å kontroll med valutavirksomhet tilsier at det ikke settes en slik terskel i loven. Departementet foreslår i stedet at departementet gis adgang til ved forskrift eller enkeltvedtak å gjøre unntak fra konsesjonskravet for personer eller foretak som driver valutavirksomhet. Forskriftshjemmelen er her bare tenkt utnyttet dersom erfaringen etter hvert skulle tilsi det. Søknader om unntak i enkelttilfeller vil måtte vurderes konkret. Det vil da ev. kunne legges vekt på at virksomheten drives i ubetydelig omfang. Det vises til utkastet til § 4a-1 tredje ledd.

Departementet foreslår en adgang for departementet til å fastsette nærmere regler om valutavirksomhet. Dersom erfaringen skulle vise at det er behov for å gi særskilte regler for valutavirksomhet, vil en forskriftshjemmel som foreslått gi en viss adgang til å gi slike regler.

Gjeldende regler i valutareguleringsforskriften omfatter som nevnt over særskilte regler om at valutabanker kan inngå avtale med "annet innenlandsk foretak, herunder finansinstitusjon, om at dette kan virke som agent for valutabankens betalingsformidling og/eller omsetning av utenlandske betalingsmidler", såkalte valutakommisjonærer. Banklovkommisjonen har i NOU 2001:23 omtalt i kapittel 5 og foreslått regulering i utkast til ny lov om finansforetak § 10-3 av bortsetting (outsourcing) av tjenester i finansforetak (finansinstitusjoner). Gjeldende rett inneholder ikke generelle regler om bruk av agenter eller annen bortsetting av tjenester. Reglene om valutakommisjonærer står her i en særstilling. Departementet anser etter en foreløpig vurdering at det vil være forsvarlig og neppe skape store problemer i praksis å ikke videreføre de gjeldende særreglene om valutakommisjonærer. Inntil behandlingen av Banklovkommisjonens forslag om bortsetting av tjenester, vil finansinstitusjoners bruk av agenter i valutavekslingsvirksomheten begrenses av ulovfestede normer for bortsetting av konsesjonspliktig virksomhet. Se nærmere om dette i NOU 2001:23.

Departementet ber videre om høringsinstansenes syn på om hjemmelen i valutaloven til å fastsette regler om mellommannsvirksomhet ved omsetning av valuta og betalingsformidling med utlandet (valutamegling) bør videreføres. Tidligere regulering av slik virksomhet i forskrift 25. mars 1983 nr. 732 om valutameglervirksomhet, ble opphevet 3. november 1998. Området har etter dette vært ansett unødvendig å regulere. Departementet er ut fra det i tvil om det er behov for å videreføre en lovhjemmel til å fastsette regler om valutamegling.

Forslaget til nytt kapittel 4a i finansieringsvirksomhetsloven omfatter også valutavirksomhet som består i betalingsformidling med utlandet. Det vises til omtale i pkt. 8.4 nedenfor.

8.4 Betalingsformidling med utlandet

Etter valutaloven § 1 første ledd kan "Vedkomande departement [...] gjeva føresegner om korleis dei ymse betalingane frå Noreg til utlandet og frå utlandet til Noreg skal gå for seg". Etter valutareguleringsforskriften kapittel 4 første ledd er det forbudt for andre enn Norges Bank og valutabanker å drive ervervmessig betalingsformidling med utlandet på vegne av allmennheten. Etter annet ledd kan valutakommisjonær (jf. forskriften kapittel 17) virke som agent for valutabanks betalingsformidling med utlandet.

I høringsnotatet fra 1996 ble det foreslått en ny § 28 i sentralbankloven om adgang til å fastsette forskrift om at bare den som får tillatelse av Kongen kan drive forretningsmessig omsetning av valuta eller forretningsmessig betalingsformidling med utlandet. Det samme skulle etter forslaget gjelde for mellommannsvirksomhet i slik omsetning og betalingsformidling. Etter forslaget kunne forskriftene omfatte nærmere regler om hvilke betingelser som skulle gjelde for tillatelse til å drive slik valutavirksomhet.

Visse systemer for betalingstjenester omfattes av reglene i lov 17. desember 1999 nr. 95 om betalingssystemer m.v. Etter betalingssystemloven § 1-1 annet ledd regnes som systemer for betalingstjenester "systemer basert på standardvilkår for overføring av penger fra eller mellom kundekonti i banker og finansieringsforetak når overføringene bygger på bruk av betalingskort, tallkoder eller annen form for selvstendig brukerlegitimasjon utstedt til en ubestemt krets". Systemer for betalingsformidling med utlandet vil etter omstendighetene være omfattet. I så fall gjelder reglene i betalingssystemloven kapittel 3 om bl.a. meldeplikt til Kredittilsynet og systemkrav.

Valutavirksomhet som består i betalingsformidling med utlandet, har fått særlig oppmerksomhet i forbindelse med det arbeidet for å hindre finansiering av terrorvirksomhet som er utført i etterkant av terroranslagene mot USA 11. september 2001. Dette understreker behovet for at slik virksomhet drives innen betryggende rammer. Det har særlig betydning å sikre at reglene om forebyggende tiltak mot hvitvasking av utbytte og finansiering av terrorisme blir fulgt opp i de foretakene som driver betalingsformidling med utlandet. Reglene omfatter bl.a. krav om kundeidentifikasjon og rapportering av mistenkelige transaksjoner til ØKOKRIM. De gjeldende reglene er fastsatt i og i medhold av finansieringsvirksomhetsloven § 2-17. Finansdepartementet sendte 8. oktober 2002 på høring en arbeidsgrupperapport med utkast til lov om forebyggende tiltak mot hvitvasking av utbytte og finansiering av terrorisme med frist 9. desember 2002. De foreslåtte reglene omfatter også valutavirksomhet som består i betalingsformidling med utlandet og vekslingsvirksomhet.

Hensynene til å hindre hvitvasking av utbytte og finansiering av terrorisme taler etter departementets vurdering for å opprettholde et krav om at bare banker kan drive

betalingsformidling med utlandet. Hensynene til økt konkurranse og et bredere og mer tilgjengelig tilbud av slike tjenester kan imidlertid tale for å utvide adgangen til å drive betalingsformidling med utlandet. I den senere tid har Norges Bank og Finansdepartementet mottatt enkelte henvendelser om unntak fra valutareguleringsforskriften for å drive såkalt hawala-virksomhet. Hawala er en betegnelse på visse internasjonale nettverk for overføring av penger utenfor de ordinære banksystemene. Slike nettverk kan bl.a. gjøre det mulig å overføre penger til land og områder uten noe fungerende banksystem. Dette kan være særlig nyttig for personer som har sine familier i slike områder. På den annen side er det klare indikasjoner på at hawalanettverk har vært benyttet som kanaler for overføring av penger til bruk i planlegging og gjennomføring av terrorhandlinger samt for å hvitvaske utbytte av straffbare handlinger.

FATF har fastsatt åtte tilleggsanbefalinger mot terrorfinansiering. Etter anbefaling IV om alternative overføringsmetoder forutsettes det at hvert enkelt land gjennomgår sitt regelverk for å sikre at personer og foretak som overfører penger eller fordringer på vegne av andre skal ha konsesjon eller være registrert for å utøve slik virksomhet. Det forutsettes videre at disse personer og foretak pålegges en plikt til å følge alle FATF anbefalingene, herunder å rapportere mistenkelige transaksjoner mv. Det enkelte land skal for å følge anbefalingen ha administrative, sivile eller strafferettslige sanksjoner som rammer personer eller foretak som driver slik overføringsvirksomhet på en ulovlig måte.

Departementet anser etter dette at valutavirksomhet som består i betalingsformidling med utlandet fortsatt bør være regulert. En avveining av de hensyn som er nevnt her kan imidlertid tilsi at adgangen til å drive betalingsformidling med utlandet utvides til å omfatte finansieringsforetak i tillegg til banker. Departementet legger vekt på at en slik regulering vil være egnet til å oppfylle FATF-anbefalingen om alternative overføringsmetoder. Personer og foretak som da vil drive betalingsformidling med utlandet uten konsesjon, kan sanksjoneres med pålegg og tvangsmulkt av Kredittilsynet etter kredittilsynsloven og overtredelsen vil være straffesanksjonert etter finansieringsvirksomhetsloven. Departementet legger også vekt på at fortsatt regulering kan bidra til å ivareta hensynet til sikker betalingsformidling.

Departementet ber etter dette om høringsinstansenes syn på om det bør åpnes for at finansieringsforetak, i tillegg til banker, kan drive valutavirksomhet som består i betalingsformidling med utlandet. Det vises til omtalen i pkt. 8.3 ovenfor av det tilsvarende forslaget om regulering av valutavirksomhet som består i omsetning av valuta (vekslingsvirksomhet). Etter forslaget kan banker og finansieringsforetak drive betalingsformidling med utlandet i medhold av sin alminnelige konsesjon. Det vil ikke kreves særskilt tillatelse i tillegg for å drive betalingsformidling med utlandet. Departementet ber om høringsinstansenes syn på det.

Det vises til omtalen i pkt. 8.3 av forslagene om adgang for departementet til å gjøre unntak fra konsesjonskravet, jf. utkastet til § 4a-1 tredje ledd, og til å fastsette nærmere regler om valutavirksomhet. Det vises også til forslaget om å ikke videreføre en hjemmel til å fastsette forskrifter om mellommannsvirksomhet ved omsetning av valuta og betalingsformidling med utlandet.

Etter departementets forslag blir det av særlig betydning å avgjøre hva som skal regnes som "betalingsformidling med utlandet". Etter departementets foreløpige vurdering bør begrepet tolkes vidt. Begrepet bør omfatte enhver overføring av betalingsmidler over landegrensene, uavhengig av om det kan anses som en "betaling" i snever forstand for en mottatt vare eller tjeneste eller ikke. Begrepet bør også omfatte fysiske forsendelser av kontanter (post, kurér og lignende). Det bes om høringsinstansenes eventuelle merknader til dette.

Det vises for øvrig til forslaget til nytt kapittel 4a i finansieringsvirksomhetsloven.

8.5 Opplysningsplikt og taushetsplikt – statistikk- og kontrollformål

I likhet med andre sentralbanker utarbeider Norges Bank statistikk. Formålet er å støtte sentralbankens utforming og utøvelse av pengepolitikken og arbeidet med å sikre finansiell stabilitet. Det er ikke uvanlig at sentralbanklovgivningen har bestemmelser om sentralbankenes statistikkproduksjon, herunder om opplysningsplikt overfor sentralbanken. Dette gjelder blant annet de nordiske sentralbanklovene. Norges Banks statistikkproduksjon er omtalt i kapittel 6 i høringsnotatet fra 1996 om opprydding i bestemmelser i penge-, kreditt- og valutaloggivningen.

Det fremgår av høringsnotatet fra 1996 at det ikke finnes noen bestemmelser i den norske sentralbankloven om statistikkproduksjonen. I dag innhenter Norges Bank data til produksjonen med hjemmel i en rekke lover, herunder valutaloven, penge- og kredittreguleringsloven og kredittsinsloven. Videre er det inngått avtaler med enkelte rapportører om utlevering av opplysninger til for eksempel betalingsformidlingsstatistikken. Ved opphevelse av valutaloven og penge- og kredittreguleringsloven er det nødvendig å sikre Norges Bank nytt lovgrunnlag som ivaretar de behov sentralbanken har når det gjelder innsamling av data for statistikkformål.

I høringsnotatet fra 1996 ble foreslått å innføre en ny § 27 i sentralbankloven om opplysningsplikt overfor Norges Bank som skulle dekke sentralbankens behov for opplysninger, ny § 28 i sentralbankloven om reguleringen av valutavirksomhet og ny § 31 i sentralbankloven om tvangsmulkt ved brudd på opplysningsplikt. Videre ble det foreslått en ny bestemmelse i sentralbankloven § 12 annet ledd om at opplysninger innhentet i medhold av ny § 27 kan utleveres til ØKOKRIM og skatte- og tollmyndighetene. Disse forslagene er en delvis videreføring av bestemmelsene i valutaloven §§ 1 og 7, som hjemler Norges Banks forskrift om valutaregulering.

På bakgrunn av en avtale inngått mellom Statistisk sentralbyrå og Norges Bank i 2001 er det nå nødvendig å justere forslaget til ny § 27 første ledd om opplysningsplikt. Dette skyldes at avtalen fører til at Norges Bank skal ha hovedansvaret for å produsere verdipapirstatistikk, noe det forrige lovforslaget ikke var utarbeidet med tanke på.

Som følge av avtalen med Statistisk sentralbyrå vil Norges Bank endre produksjonen av utenlandsbetalingsstatistikken, som i dag inngår i utenriksregnskapet. Blant annet vil bankenes rapportplikt om sine kunders valutatransaksjoner via det elektroniske systemet BRAVO (Bank Rapport Valuta Oppgave) bortfalle. Ordningen håndteres i

dag av Norges Bank til bruk for valutastatistikken og utenriksregnskapet. BRAVO ivaretar også sentrale kontrollhensyn for skatte-, avgifts- og politimyndighetene. Norges Bank og Statistisk sentralbyrå har igangsatt et arbeid med å etablere et nytt system for innrapportering av valutaveksling. Det er imidlertid behov for at dette arbeidet samordnes med utviklingen av tilfredsstillende rapporteringssystemer til bruk for etatenes kontrollformål, med sikte på å begrense og effektivisere den samlede rapporteringsplikten med utgangspunkt i eksisterende informasjonsstrømmer. BRAVO-systemet vil bli avviklet innen 2005. Toll- og avgiftsdirektoratet er ansvarlig for utviklingen av et rapportsystem fra norske banker om transaksjoner mellom Norge og utlandet. Systemet skal dekke kontrollmyndighetenes informasjonsbehov når bankenes BRAVO-rapportering til Norges Bank er avviklet. Dette er også omtalt i St.prp. nr. 1 (2002-2003).

Departementet anser at det er nødvendig med et eget lovgrunnlag for opplysnings- og rapporteringsplikt til bruk for kontrollmyndighetene. Departementet legger til grunn at slik opplysnings- og rapporteringsplikt faller innenfor utkastet til ny § 27 annet ledd i sentralbankloven. Dette gjelder således også når BRAVO avvikles og erstattes med et annet system for å ivareta de ulike kontrollformålene. Det kan senere bli aktuelt å komme tilbake med ytterligere forslag om et eventuelt nytt, selvstendig lovgrunnlag for denne plikten i forbindelse med arbeidet med rapporteringssystemet som skal erstatte BRAVO-systemet.

Departementet legger i samsvar med omtalen her fram et revidert utkast til sentralbankloven ny § 27. Departementet anser ikke at de ulike endringene på statistikkområdet gjør det nødvendig å justere de opprinnelige forslagene til ny § 27 annet, tredje og fjerde ledd. Departementet ber spesielt om innspill til formuleringen av utkastet til ny § 27 første ledd.

I det vedlagte lovutkastet foreslår departementet en teknisk justering av forslaget i høringsnotatet fra 1996 om endring av bestemmelsen i § 12 annet ledd om unntak fra taushetsplikt for den som utfører tjeneste eller arbeid for Norges Bank. Forslaget gjelder utvidet adgang til å gi taushetsbelagte opplysninger til ØKOKRIM og til skatte- og tollmyndighetene. I lovutkastet er det for ordens skyld presisert at også avgiftsmyndighetene omfattes, for å gjøre lovteksten uavhengig av organiseringen av lignings- og avgiftsforvaltningen.

Høringsnotatets forslag om unntak fra taushetsplikten er i samsvar med gjeldende rett begrenset til opplysninger innhentet i medhold av sentralbankloven § 27 annet ledd (opplysninger om egne og kunders valutaforhold). Det gjeldende unntaket fra taushetsplikten overfor Kredittilsynet er ikke begrenset på denne måten.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om det kan være et særskilt behov for å unnlate begrensningen til opplysninger om valutaforhold også overfor ØKOKRIM og/eller skatte-, avgifts- og tollmyndighetene.

Høringsnotatets forslag om unntak for taushetsplikt overfor ØKOKRIM er begrenset til tilfeller der det følger av lov eller er nødvendig til etterforskning av straffbare forhold. Finansdepartementet sendte 8. oktober 2002 ut et høringsnotat om ny lov om forebyggende tiltak mot hvitvasking av utbytte og finansiering av terrorisme. I høringsnotatet er en tilsvarende begrensning til etterforskningsformål foreslått fjernet

når det gjelder bruk av opplysninger i hvitvaskingsrapporter til ØKOKRIM. Det vises til omtalen i pkt. 11.1 i det nevnte høringsnotatet. Departementet ber på denne bakgrunn om høringsinstansenes syn på om det er hensiktsmessig å opprettholde en slik begrensning i unntaket fra taushetsplikten etter sentralbankloven.

Et forslag i høringsnotatet fra 1996 om adgang til å ilegge tvangsmulkt ved brudd på opplysningsplikter i sentralbankloven ny § 31, er i lovutkastet her inntatt i sentralbankloven ny § 32.

8.6 Valutaposisjonsregulering

I høringsnotatet fra 1996 ble det foreslått å videreføre en hjemmel for dagens valutaposisjonsregulering i sentralbankloven ny § 28 annet ledd.

Valutaposisjonsreguleringen er fastsatt i valutareguleringforskriften §§ 14-4 og 14-5 med hjemmel i valutaloven § 1 første ledd.

Departementet anser at det er grunn til å vurdere om det er behov for å opprettholde valutaposisjonsreguleringen og om det er hensiktsmessig å videreføre hjemmel i lovverket til å fastsette forskrifter om banker og finansieringsforetaks maksimale valutaposisjoner.

Etter forskrift 22. juni 2000 nr. 632 om minstekrav til kapitaldekning for markedsrisiko mv. for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak (CAD-forskriften) § 9-1 skal det beregnes kapitalkrav for valutarisiko for institusjonens samlede virksomhet. Forskriften inneholder særskilte regler for beregning av valutarisiko og hvordan denne skal inngå i beregningsgrunnlaget for kapitaldekning. Kapitaldekningsreglene, inkludert CAD-reglene, har til formål å bidra til soliditeten i de institusjonene som omfattes. Valutaposisjonsreguleringen i valutareguleringforskriften har opprinnelig tjent valutareguleringens formål. I dag tjener også posisjonsreguleringen soliditetsformål. Posisjonsreguleringen omfatter beregning av nettoposisjoner i enkeltvalutaer og aggregert valutaposisjon. Det kan tas nettoposisjoner i hver enkelt utenlandsk valuta på opptil 15 pst. av finansinstitusjonens ansvarlige kapital. Den aggregerte valutaposisjon må holdes innenfor 30 pst. av finansinstitusjonens ansvarlige kapital.

I forhold til vurderingen av å videreføre en lovhjemmel for valutaposisjonsregulering, er det særlig viktig å vurdere om valutarisiko forsvarlig kan håndteres innen rammen av kapitaldekningsregler fastsatt i medhold av finanslovgivningen. I forhold til ev. oppheving av den gjeldende valutaposisjonsreguleringen, må det vurderes mer konkret om de gjeldende kapitaldekningsreglene, inkludert CAD-reglene, er tilstrekkelige når valutaposisjonsreguleringen faller bort.

Etter departementets foreløpige vurdering utgjør de gjeldende kapitaldekningsreglene, jf. særlig CAD-reglene, en forsvarlig og tilstrekkelig soliditetsmessig regulering av banker og kredittinstitusjoners valutaposisjoner. Et eventuelt behov for strengere regler bør i utgangspunktet kunne fastsettes innen rammen av de gjeldende lovbestemmelsene i finanslovgivningen som hjemler kapitaldekningsreglene og andre soliditetskrav.

Virkeområdet til CAD-forskriften avviker fra virkeområdet for valutaposisjonsreguleringen i valutareguleringsforskriften. CAD-forskriften gjelder for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak. Kredittinstitusjoner omfatter i hovedsak banker og obligasjonsutstedende finansieringsforetak. Valutaposisjonsreguleringen i valutareguleringsforskriften gjelder for banker og finansieringsforetak. Lovgrunnlaget for kapitaldekningsreglene gir hjemmel til å utvide virkeområdet for CAD-reglene til finansieringsforetak. Etter departementets foreløpige vurdering er det ikke nødvendig å utvide virkeområdet for CAD-reglene på denne måten ved opphevelse av posisjonsreguleringen. Departementet legger vekt på at alminnelige finansieringsforetak, i motsetning til banker og finansieringsforetak som er kredittinstitusjoner, ikke kan forvalte innskuddsmidler eller midler mottatt etter utstedelse av obligasjoner til allmennheten.

Etter departementets foreløpige vurdering vil det ut fra dette være forsvarlig å oppheve dagens valutaposisjonsregulering uten at kapitaldekningsreglene eller andre regler blir endret.

Departementet anser videre at det da neppe er behov for å videreføre et lovgrunnlag for å fastsette forskrifter om finansinstitusjoners maksimale valutaposisjoner. Dersom en skulle komme til at et slikt lovgrunnlag bør videreføres, foreslås det at det fastsettes egne bestemmelser om dette i finanslovgivningen (forretningsbankloven, sparebankloven og finansieringsvirksomhetsloven). I høringsnotatet fra 1996 ble som nevnt en slik bestemmelse foreslått inntatt i sentralbankloven.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på dette.

9 Lovutkast

Utkast til lov om endring av lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet (sentralbankloven) og visse andre lover og om opphevelse av lov 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering og lov 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene

I

Lov 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering oppheves.

II

Lov 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene oppheves.

III

I lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet (sentralbankloven) gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov om Norges Bank og pengevesenet *mv.* (sentralbankloven)

§ 5 tredje ledd skal lyde:

Representantskapet fører tilsyn med *bankens drift* og at reglene for bankens virksomhet blir fulgt. Det organiserer bankens revisjon, ansetter herunder nødvendig personale, og fastsetter instruks for revisjonen. Representantskapet fastsetter bankens årsregnskap og vedtar etter forslag fra hovedstyret dens budsjett. Representantskapet kan etter forslag fra hovedstyret bestemme at produksjon av pengesedler og mynter eller annen forretningsmessig virksomhet som faller inn under denne loven, skal utøves av selskap som banken helt eller delvis eier. Representantskapet fører tilsyn med slike *selskaper*. *Representantskapet* avgir uttalelse om hovedstyrets protokoller og saker som det forelegges av hovedstyret. Representantskapet avgjør i tvilstilfelle om en sak er av administrativ karakter, jf. § 6 tredje ledd, § 7 sjette ledd og § 11 andre ledd. Representantskapet fastsetter nærmere regler for bankens lån til ansatte, jfr. § 23.

§ 6 femte ledd skal lyde:

Regjeringsmedlemmer, statssekretærer, andre politiske medarbeidere i departementene samt *medarbeidere i departementene som er embetsmenn eller som har arbeidsoppgaver med særlig tilknytning til penge- og kredittpolitikken* kan ikke fungere som medlemmer eller vararepresentanter til hovedstyret. *Det samme gjelder stortingsrepresentanter og andre politiske medarbeidere på Stortinget samt komitésekretærer. Nærstående av personer som nevnt i denne paragraf kan heller ikke fungere som medlemmer eller vararepresentanter til hovedstyret. Som nærstående regnes slektninger i rett opp- og nedstigende linje, ektefeller, registrerte partnere, personer som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold og barn av disse.*

§ 7 tredje ledd skal lyde:

Regjeringsmedlemmer, statssekretærer, andre politiske medarbeidere i departementet samt *medarbeidere i departementene som er embetsmenn eller som har arbeidsoppgaver med særlig tilknytning til penge- og kredittpolitikken* kan ikke fungere som medlemmer eller vararepresentanter til representantskapet. *Det samme gjelder stortingsrepresentanter og andre politiske medarbeidere på Stortinget samt komitésekretærer. Nærstående (jf. § 6 femte ledd fjerde punktum) av personer som nevnt i denne paragraf kan heller ikke fungere som medlemmer eller vararepresentanter til representantskapet.*

§ 7 fjerde ledd: Se pkt. 5.2 i høringsnotatet.

§ 8 skal lyde:

§ 8. Bankens *kontorer*

Banken har sitt hovedkontor i Oslo og kan opprette kontorer i Norge og i utlandet.

§ 9 tredje og femte ledd oppheves.

Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd, som skal lyde:

Vararepresentanter for de ansattes medlemmer i *hovedstyret ved* behandlingen av administrative saker, velges av og blant de ansatte etter avtalt eller av representantskapet fastsatt valgmåte, jfr. § 6 tredje ledd.

§ 12 annet ledd skal lyde:

Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for at opplysninger utleveres til

- a. *Kredittilsynet,*
- b. *ØKOKRIM i henhold til lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner § 2-17,*
- c. *ØKOKRIM når opplysningene er innhentet i medhold av § 27 annet ledd, [og dette følger av lov eller er nødvendig til etterforskning av straffbare forhold] eller til*
- d. *skatte-, avgifts- eller tollmyndighetene når opplysningene er innhentet i medhold av § 27 annet ledd og må antas å være av betydning for disse myndighetene.*

Fjerde ledd nytt annet punktum skal lyde:

Kongen kan i forskrift bestemme at hele eller deler av Hovedstyrets protokoller skal være offentlige og gi nærmere regler om offentliggjøringen.

§ 18 skal lyde:

§ 18. Kreditt til staten

Banken kan ikke yte kreditt direkte til staten eller kjøpe gjeldsdokumenter utstedt av staten direkte fra staten.

§ 19 annet ledd annet punktum oppheves.

§ 22 første ledd første punktum skal lyde:

Banken kan i særlige tilfeller yte lån og andre former for kreditt til andre foretak i finansiell sektor enn banker.

Ny § 22a skal lyde:

Banken kan ved forskrift eller enkeltvedtak fastsette reservekrav for forretnings- og sparebanker og norske filialer av utenlandske kredittinstitusjoner. Reservekravet oppfylles ved innskudd i Norges Bank. Reservekravet kan ikke utgjøre mer enn 5 prosent av institusjonenes forvaltningskapital.

Den som ikke oppfylder reservekrav fastsatt i medhold av første ledd, skal betale renter til statskassen etter forskrifter fastsatt av banken.

Banken gir nærmere regler om utformingen av reservekravet, herunder om hvilke institusjoner som skal omfattes av kravet, beregningsgrunnlaget for reservekravet, samt omfang og forrentning av reservene.

§ 24 første ledd tredje punktum oppheves.

Nytt kapittel VI skal lyde:

Kapittel VI - Forskjellige bestemmelser

§ 27 Opplysningsplikt

Departementet kan bestemme at institusjoner, foretak og privatpersoner som driver finansiell tjenesteyting, forsikring mv, hjelpevirksomhet for finansiell tjenesteyting, verdipapirvirksomhet eller betalingsformidling, skal gi opplysninger om sin virksomhet, finansiering av virksomheten, sitt regnskap, transaksjoner og beholdninger på egne og kunders vegne, samt andre opplysninger som er nødvendige for bankens arbeid. Det samme gjelder institusjoner og foretak som driver tilsvarende virksomhet via utenlandsk eid filial i Norge. Departementet kan videre bestemme at andre institusjoner, foretak og privatpersoner skal pålegges slik opplysningsplikt.

Departementet kan bestemme at enhver skal gi opplysninger om egne og kunders valutaforhold, herunder opplysninger om omsetning og formidling av utenlandsk valuta, betalinger i utenlandsk valuta, betalinger i norske kroner mellom innlending og utlending, fordrings- og gjeldsforhold mellom norsk og utenlandsk part og om inn- og utførsel av norsk eller utenlandsk valuta.

Departementet kan kreve innsyn i registrerte regnskapsopplysninger, regnskapsmateriale, brev, avtaler og andre dokumenter når dette er nødvendig for å kontrollere at bestemmelser gitt i medhold av annet ledd eller § 28 overholdes. Departementet kan kreve fremlagt papir- og maskinlesbar kopi av elektronisk lagret informasjon.

Opplysninger som kan innhentes etter bestemmelsene i første og annet ledd, kan bare brukes til statistikk-, kontroll- og tilsynsformål. Departementet kan fastsette nærmere regler om omfanget og gjennomføringen av opplysningsplikten.

§ 28 Avgift på omsetning av valuta

Departementet kan bestemme at det skal svares en avgift til staten når noen omsetter utenlandsk valuta eller foretar overføringer i norske kroner til eller fra en utlendings bankkonto. Det samme gjelder for inn- og utgående oppgjørsbetalinger og avregningsforretninger mellom Norge og utlandet.

§ 29 Beredskapsbestemmelse

Ved kapitalbevegelser til og fra utlandet som kan føre til store problemer med betalingsbalansen eller vesentlige forstyrrelser i kapitalmarkedene, kan Kongen innføre nødvendige beskyttelsestiltak i form av penge-, kreditt- eller valutaregulering eller lignende tiltak. Banken skal ha anledning til å uttale seg før det treffes slikt vedtak.

Nåværende kapittel VI blir nytt kapittel VII.

Nåværende §§ 27 og 28 blir nye §§ 30 og 31 under kapittel VII.

Nytt kapittel VIII skal lyde:

Kapittel VIII. Tvangsmulkt og straff

§ 32 Tvangsmulkt

Banken kan ilegge den som har overtrådt opplysningsplikten etter § 27 en tvangsmulkt til fordel for statskassen. Pålegg om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Påløpt tvangsmulkt kan i særlige tilfelle helt eller delvis ettergis. Departementet kan fastsette nærmere regler om tvangsmulkt etter bestemmelsen her.

§ 33 *Straff*

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser eller vedtak i medhold av §§ 22a, 28 eller 29, eller forsettlig overtrer bestemmelser eller vedtak i medhold av § 27, straffes med bøter. Under særdeles skjerpene omstendigheter kan fengsel inntil 1 år idømmes. Bestemmelsene i paragrafen her kommer ikke til anvendelse dersom forholdet rammes av strengere straffebud.

Nåværende kapittel VII blir nytt kapittel IX.

Nåværende § 29 blir ny § 34 under kapittel IX.

IV

I lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner gjøres følgende endringer

§ 3-16 første og annet ledd skal lyde:

Finansieringsforetak kan bare drive finansieringsvirksomhet og valutavirksomhet samt virksomhet som naturlig henger sammen med dette.

Vedtektene skal ha bestemmelser om hva slags finansieringsvirksomhet og/eller valutavirksomhet det enkelte foretak skal kunne drive.

Nytt kapittel 4a skal lyde:

Kapittel 4a. Valutavirksomhet

§ 4a-1. *Rett til å drive valutavirksomhet*

Valutavirksomhet kan bare drives av foretak som nevnt i § 1-4 første ledd nr. 1, 3, 4 og 5.

Som valutavirksomhet regnes forretningsmessig omsetning av valuta og forretningsmessig betalingsformidling med utlandet.

Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra første ledd. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om valutavirksomhet.

§ 4a-2. *Finansieringsforetak som bare driver valutavirksomhet*

Det kan gis konsesjon som finansieringsforetak etter § 3-3 til foretak som bare driver valutavirksomhet. Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra reglene i §§ 2-2, 2-4, 2-6, 2-9, 2-18 til og med 2-24, 3-5, 3-6 og 3-17 for slike foretak.

§ 4a-3. *Utenlandske foretaks valutavirksomhet i Norge*

For utenlandsk foretak som driver valutavirksomhet gjelder § 3-4 på samme måte.

X

Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelser i loven kan settes i kraft til ulik tid. De enkelte bestemmelser i lov 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering og i lov 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene kan oppheves til ulik tid.

